

Partnervold og forsørgelsesgrundlag

En undersøgelse af ophold på krisecenter og en samlet løsning uden vold og med varig forsørgelse.

Kandidatspeciale

af

Harald Jørgen Pedersen (20220217)

Vejleder: Mikkel Bo Madsen

Afleveret 31. maj 2024

Antal anslag: 154.970

Kandidat i Socialt Arbejde (KSA)
Aalborg Universitet (København)

Abstract

In this study, the focus is on work and sustenance for women affected by violence who leave a women's crisis centre. The background for the study stems from a curiosity about the interventions made for women at crisis centres, which focus on getting women out of violent relationships and providing them with a new home in their housing. However, there is no structured effort for sustenance, neither in the form of employment, which can be part-time with support measures, nor in the form of permanent public support.

The study is based on interviews with employees and some residents at crisis centres, municipal employees, and volunteers working on network formation through NGOs. These interviews are compared with literature on violence, Danish and international studies on violence and work, as well as Danish and international literature on crisis centres. The study is based on the conditions at crisis centres and the ongoing interventions there. The focus is on work and other sustenance opportunities for women, which is why the work of the crisis centres is assessed in terms of cooperation on employment with municipalities.

The Danish studies are compared with international studies on the employment of women affected by partnerviolence. Previous research studies on work as a remedial measure concerning violence are described. Measures in workplaces to support women affected by violence through collegial networks and managerial support, so that the women can remain employed, are also described. There is also a comparison with the international literature on the work of women's crisis centres.

The entire study focuses on comprehensive solutions where problems with violence, housing, networking, and employment are addressed.

Indhold

Abstract	2
Problemfelt	7
Krisecentre.....	8
Statistikker om ophold på krisecenter	9
Omfanget af partnervold	10
Det politiske niveau	12
Definition af partnervold	13
Partnervoldens konsekvenser	13
Efterværn på krisecenteret	14
Krisecentrenes organisering	14
Den kommunale myndighed	15
Hvorfor denne undersøgelse?	15
Problemformulering.....	16
Underspørgsmål	16
Videnskabsteoretisk metode	17
Litteratursøgning	19
Interviewundersøgelsen	20
Begrænset tilgang til undersøgelsesfeltet	22
Undersøgelsens struktur.....	23
Helhedssyn	25
Voldens udtryk.....	26
Voldens form.....	28
Andre voldssammenhænge	29
Voldens faser og livstruende konsekvenser.....	29

Voldens normalisering.....	30
Voldens dynamik	31
.....	31
Figur 5. Kilde: (Lundgren(2012) s. 27- 36)	31
LOKKs voldsopfattelse.....	33
Delkonklusion	33
Partnervold og arbejde	35
En dansk undersøgelse	36
En undersøgelse fra Kentucky	38
Betydningen af partnervold	39
Arbejdspladsundersøgelse	39
Fastholdelse i beskæftigelse og partnervold, undersøgelse fra Ohio	40
Undersøgelse i Australien	42
Delkonklusion.....	44
Kvindekrisecenteret.....	45
Beboerne og krisecenteret	46
Livet på krisecenteret.....	48
Kvindernes voldsproblemer	50
Ud af krisecenteret	53
Arbejde og anden forsørgelse	53
Krisecenter 1	54
Krisecenter 2	55
Krisecenter 3	56
Delkonklusion.....	57
Kontakten med kommunen	58

Anden kontakt med kommunen	58
Jobcenteret.....	60
Jobcenter 1	60
Jobcenter 2	61
Jobcenter 3	62
Delkonklusion.....	63
Efter krisecenteret.....	64
Delkonklusion	65
International sammenligning efter krisecenteret.....	66
Konklusion	67
Konklusion.....	67
Voldens konsekvenser og kvindernes situation	67
Partnervold og arbejde.....	68
Kvindekrisecenteret	70
Kontakten med kommunen	71
Efter krisecenteret.....	72
International sammenligning efter krisecenteret.....	72
Samlet konklusion.....	72
Diskussion	74
Litteratur	77
Informanter	81
Krisecenter 1	82
Krisecenter 2	82
Krisecenter 3	82
Kommune 1	82

Kommune 2	82
Kommune 3	82

Problemfelt

I dette kandidatspeciale undersøges partnervold. Undersøgelsen har udgangspunkt i behandlingen af partnervoldsramte med fokus på en socialfaglig indsats, der omfatter alle de sociale problemstillinger, den voldsudsatte har. Det undersøges om behandlingen afsluttes på en måde, så den enkelte kvinde kan klare sig selv i samfundet bagefter.

Undersøgelsen omfatter en forståelse af kvindernes voldsproblemer, og hvordan disse håndteres i en dansk kontekst. Her undersøges, om den danske indsats tager udgangspunkt i kvindens samlede problemstilling, hvilket ikke kun er volden, men også de konsekvenser volden har medført i form af brud med partner og heraf følgende bolig- og forsørgelsesproblemer.

I dansk kontekst kan partnervoldsramte kvinder komme på krisecenter. Her tages der i en periode vare på problemerne med den vold, som den enkelte kvinde har været udsat for. Efter en periode bliver den voldsudsatte udskrevet fra krisecenteret, hvorefter den voldsramte skal klare sig selv. Det undersøges, om kvinderne i forbindelse med udskrivninger fra krisecentret, har fået hjælp til alle de problemstillinger, kvinden har i forbindelse med volden og dermed, om kvinden er i stand til at kunne klare sig selv. I dansk kontekst er jobcentret og andre dele af kommunen aktører, der kan hjælpe krisecentret med dele af indsatsen. Tager denne indsats udgangspunkt i den enkelte kvindes samlede situation og bliver hjælpen til kvinden koordineret, eller har hver aktør sin egen tilgang til at hjælpe kvinden? Det undersøges hvordan dette samarbejde mellem kommune og krisecenter foregår.

De frivillige netværk gennem NGO hjælper kvinderne med netværksdannelse. Det undersøges, hvordan de frivillige aktører arbejder, og hvordan dette arbejde bliver en del af en samlet indsats med at hjælpe kvinden til klare sig selv i et nyt liv.

I international kontekst undersøges, om der er andre måder at håndtere de voldsudsatte kvinders problemer. Her undersøges, om der sker en samlet indsats, som betyder at den voldsramte kvinde kan klare sig selv efter indsatsen. De internationale undersøgelser sammenlignes med de danske, for at se, om der er nye måder at udføre arbejdet med voldsramte kvinder på.

Arbejdet med kvinderne på krisecenteret har til formål at hjælpe kvinderne ud af en voldssituation og give dem egen bolig. Jobcenteret har til opgave at få kvinderne i arbejde, eller

undersøge andre forsørgelsesmuligheder for kvinderne. For at få en samlet løsning, hvor alle problemstillinger er medtaget, skal jobcentre og krisecentre samarbejde – enten som et reelt samarbejde eller overlade hele løsningen til den part, der har det største kendskab til kvinden. Derfor er det en del af undersøgelsen, om der er et helhedssyn, hvor kvinden hjælpes på alle relevante punkter, så hun kan få et nyt liv i trygge rammer med en økonomi, der kan forsørge hende uden anden hjælp.

En væsentlig del af de personer, der kommer på krisecenter, er der kun i meget kort tid. Der er også indskrevne, der vender tilbage til deres partner. Tilsvarende er der på landsbasis flere partnervoldsudsatte, som ikke kommer på et kvindekrisecenter. Disse problemfelter vil ikke blive berørt i denne undersøgelse.

Regeringen har udarbejdet en handlingsplan om partnervold i juni 2023. I denne plan betragtes partnervold som et samfundsproblem.

Krisecentre

Krisecentre kan frem til 01.07.2024 kun oprettes for kvinder. Efter servicelovens § 109 kan kvinder, der er udsat for vold i nærrelation, herunder partnervold, tilbydes ophold i boformer, hvor der ydes støtte. Mænd er frem til 01.07.2024 ikke omfattet af servicelovens § 109, hvorfor mænd ikke kan tilbydes ophold på samme betingelser som kvinder, herunder særlig rådgivning, psykologhjælp og psykologhjælp til medfølgende børn. Mænd kan tilbydes ophold på midlertidige boformer efter Servicelovens § 110. Her er betingelserne, at der skal være særlige sociale problemer (Serviceloven (2024)).

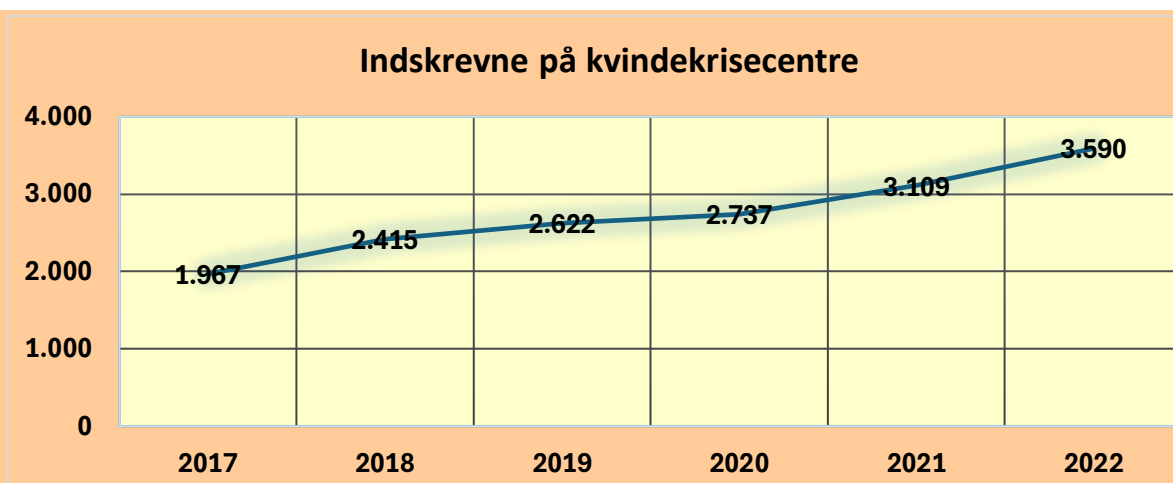
Det er den 04.04.2024 vedtaget i Folketinget, at botilbud pr. 15.04.2024 kan søge om godkendelse som krisecentre for voldsudsatte mænd. Fra 01.07.2024 vil de første krisecentre for mænd være klar (Digitaliserings- og ligestillingsministeriet (2024)). Dermed er krisecentrene frem til den 01.07.2024 formelt set kun tilgængelige for den kvindelige del af befolkningen, hvorefter de første krisecentre for mænd forventes at være godkendt.

På baggrund af, at lovgivningen kun omfatter kvinder, vil der i denne undersøgelse kun være fokus på kvinder. På 2 af de 3 kvindekrisecentre, hvor interviews er foretaget, kan der også bo mænd. Disse mænd er ikke omfattet af undersøgelsen og informationer om disse mænd er ikke blevet behandlet i undersøgelsen.

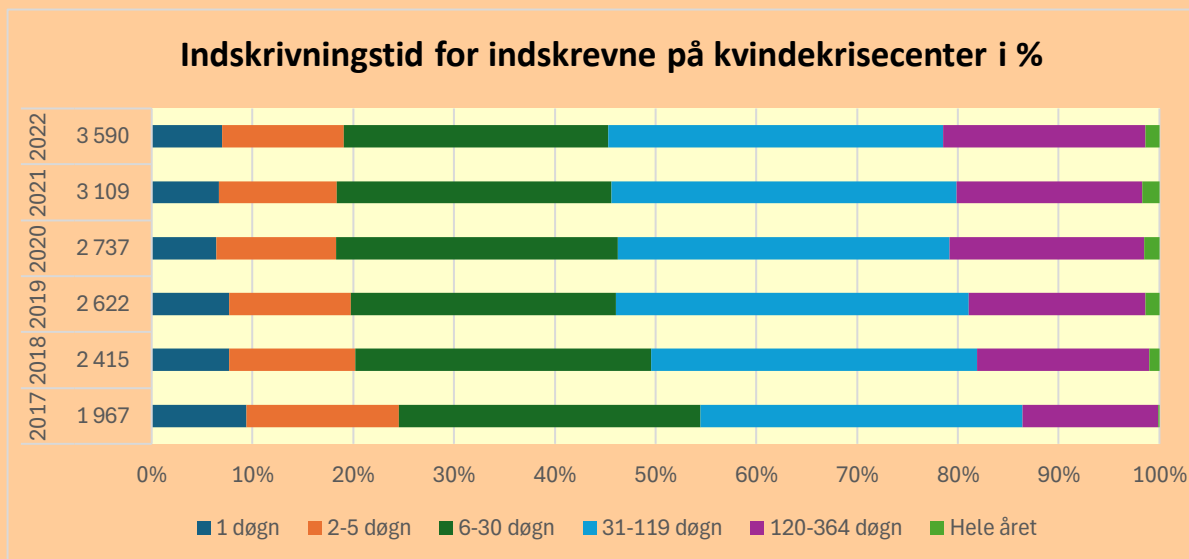
En mulighed for voldsramte kvinder er at flytte på kvindekrisecenter. Her kan kvinder og børn få et tilflugtssted under trygge rammer (Henze-Pedersen (2021), s. 17). På et krisecenter er det tit flere faggrupper ansat. Det kan være socialrådgivere, socialpædagoger, pædagoger, social og sundhedshjælpere, HK-uddannede, lærere, sygeplejersker og pedeller. Der kan også tilbydes hjælp fra jurister. De enkelte kvindekrisecentre tilbyder forskellig hjælp og har forskellige typer af ansatte. Derudover kan der være frivillige tilknyttet (Christensen (2010) s. 26).

Statistikker om ophold på krisecenter

Det fremgår af oplysninger fra *Danmarks Statistik*, at antallet af indskrevne siden 2017 har været stigende. Den viste statistik omfatter kun kvinder, da mænd, som tidligere nævnt, pt. ikke kan være indskrevet på krisecentre.

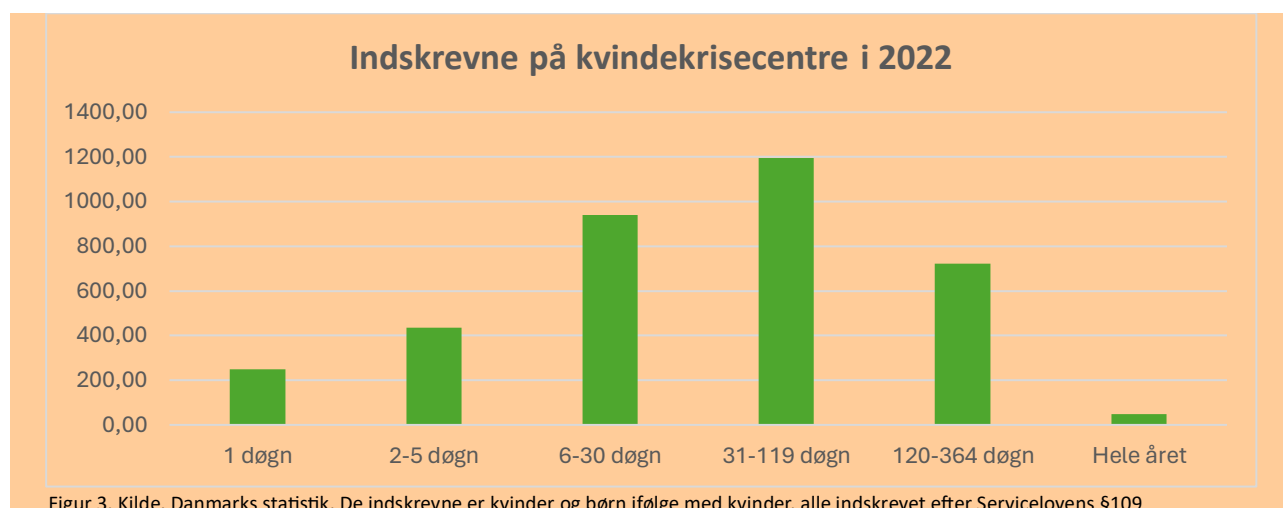

Figur 1. Kilde. Danmarks statistik. De indskrevne er kvinder og børn ifølge med kvinder, alle indskrevet efter Servicelovens §109

Figur 2. Kilde. Danmarks statistik. De indskrevne er kvinder og børn ifølge med kvinder, alle indskrevet efter Servicelovens §109

Statistikken viser en årlig stigning i antallet af indskrevne på kvindekrisecentrene. Den samlede stigning i perioden 2017 – 2022 er på 1.623 personer, svarende til en stigning på 82,5%. Samtidig sker der en forøgelse af indskrivningstiden. Andelen af de korttidsindskrevne, op til 30 døgn, er faldende. Andelen af indskrevne på 30 - 119 døgn er svagt stigende. Dermed er andelen af indskrevne på mere end 120 døgn, der hvor stigningen er størst.

Det skal bemærkes, at 2022 er seneste statistiske opgørelse, hvorfor det er den, der medtages i den aktuelle undersøgelse. Af diagrammet ses, at de fleste er indskrevet i mere end 1 måned. Langt de fleste er indskrevet under 1 år.

Denne statistik bygger på årlige indberetninger fra Kvindekrisecentrene. Indberetningen er frivillig fra krisecentrenes side (Danmarks Statistik (2022)). Da indberetningen er frivillig, kan der være indskrevne kvinder på kvindekrisecentrene, som ikke er registreret i statistikken. Dermed kan det reelle indskrivningstal være større. Ligeledes kan fordelingen af indskrivningstiden være anderledes.

Omfanget af partnervold

En dansk undersøgelse fra 2021 viser, at inden for det seneste år, har 1,0% af kvinderne¹ været udsat for fysisk partnervold. Det skønnes at være ca. 24.000 kvinder. Ved en tilsvarende undersøgelse i 2017 var det ca. 38.000 kvinder, der var udsat for fysisk partnervold. For mændene viser undersøgelsen fra 2021, at 0,8%, svarende til ca. 20.000 mænd, har været udsat for fysisk

¹ Begrebet kvinder er ikke nærmere defineret i denne del af undersøgelsen. I undersøgelsen (Algren (2022) s. 18) er aldersgruppen fra 16 år og ældre.

partnervold. I 2017 er det ca. 19.000 mænd, der har været udsat for partnervold. (Algren (2022) s. 7). I undersøgelsen fra 2021 har 5,2% af kvinderne, svarende til ca. 112.000 kvinder og 3,7%, svarende til ca. 76.000 mænd, være udsat for psykisk partnervold (Algren (2022) s. 9). Der er ikke sammenligningstal fra tidligere periode. Da der kan være gengangere, der både er udsat for fysisk og psykisk partnervold i de opgivne tal, kan tallene ikke sammenlægges til en samlet sum.

For ca. 43% af de fysisk voldsudsatte kvinder i 2021 er voldshandlingen blevet udført af en nuværende eller tidligere partner, som er en mand (Algren (2022) s. 17). For de voldsudsatte mænd i 2021 er ca. 37% af voldshandlingen blevet udført af en nuværende eller tidligere partner, som er en kvinde (Algren (2022) s. 20).

Det ses, at fysisk partnervold overfor kvinder er faldende fra 2017² til 2021, og at fysisk partnervold overfor mænd er nogenlunde konstant. (Algren (2022) s. 16 og 20)

Selve undersøgelsen er lavet som en kvantitativ undersøgelse, der er en del af en undersøgelse af befolkningens sundhed. Det fremgår af metodeafsnittet i undersøgelsen, at der er et 95% sikkerhedsinterval, da undersøgelsen er baseret på en stikprøve af hele befolkningen (Algren (2022) s. 66 - 67).

Der fremgår ikke af tallene i de enkelte kategorier, hvor mange gange den enkelte partnervoldsramte har været udsat for partnervold. Dermed kan omfanget af partnervolden for de voldsramte personer ikke ses af tallene.

En anden undersøgelse fra Syddansk Universitetscenter estimerer:

"at 5,5 pct. af kvinder (antalsmæssigt ca. 118.000) og 4,0 pct. af mænd (ca. 83.000) over 16 år har været udsat for fysisk og/eller psykisk partnervold i 2021 (SDU 2022)" (Digitaliserings og ligestillingsministeriet (2024)).

Der er ikke oplysninger om sikkerhedsintervallet i tallene fra SDU. Der er heller ikke oplysninger om, hvor tallene er estimeret fra.

² Tallene for indskrevne på krisecentre omfatter alle voldstyper og ikke kun fysisk vold. Derfor kan en af voldsformerne gode være faldende selv om det samlede antal er stigende.

De partnervoldsramte udgør en mindre andel af den samlede befolkning. For de personer, som er partnervoldsramte, har det, at man har været udsat for vold og selve omfanget af volden, imidlertid en væsentlig betydning.

Ved en sammenligning af undersøgelserne ses, af kun en mindre del af de partnervoldsramte kommer i behandling på et krisecenter., selv om antallet af indskrevne på kvindekrisecentre bliver større.

Samlet ses:

- at antallet af fysisk partnervoldsramte kvinder er faldende,
- at antallet af psykisk partnervoldsramte kvinder er større end antallet af fysisk partnervoldsramte kvinder,
- at der ikke er tal på stigningen i antallet af psykisk partnervoldsramte kvinder,
- at der ikke er tal på antallet af kvinder ramt af andre partnervoldsproblematikker, herunder seksuel vold,
- at antallet af indskrevne kvinder på krisecentrene er stigende og
- at den samlede indskrivningstid på krisecentrene er stigende.

Dermed er det vanskeligt at vurdere, hvordan det samlede antal af partnervoldsramte kvinder har udviklet sig. Det fremgår ikke om det samlede antal af partnervoldsramte kvinder er stigende, konstant eller faldende. Det fremgår heller ikke hvordan partnervolden kommer til udtryk.

Det politiske niveau

Regeringen har i 2023 udgivet en handlingsplan mod partnervold. Den indledes med en konstatering af, at der er for mange, der udsættes for partnervold, og at dette er et stort samfundsproblem. Der er lavet 26 indsatspunkter til bekæmpelse af partnervolden. (Regeringen (2023) s. 7).

Det fremgår af rapporten, at partnervold er et tabu i samfundet. Regeringen mener ikke, at partnervold er en privat sag, men at det er et samfundsansvar at gribe ind. Indsatsen bliver udført af flere forskellige myndigheder og aktører. Der skal ske en bedre koordinering af disse indsatser og mulighed for forbedringer skal bygges på den nyeste viden (Regeringen (2023) s. 11).

I rapporten beskrives en række hidtidige indsatser, og der ses enkelte konkrete indsatser, hvor indsatsen skal øges (Regeringen (2023) s. 14- 19).

Det, at regeringen har lavet en handlingsplan, viser, at der er politisk fokus på partnervold. Fokus på partnervolden giver muligheder for, at der kan ske en ændring af den måde, der arbejdes med partnervolden på.

De 26 punkter i regeringens handlingsplan indeholder ingen anbefalinger til, hvad der skal ske i forhold til det fremtidige liv, når den partnervoldsramte er kommet ud af voldssituationen. Dermed indeholder regeringens handleplan ikke en plan om en samlet indsats for at få de voldsramte videre i et selvstændigt liv, hvor de er i stand til at forsørge sig selv igennem arbejde eller igennem andet varigt forsørgelsesgrundlag.

I denne undersøgelse vil der ikke blive taget direkte stilling til indsatsområder i Regeringens handleplan.

Definition af partnervold

Partnervold kan defineres på følgende måde:

Vold i familier, partnervold, forekommer i hjemmet og udøves af den ene part, overvejende af manden, mod den anden part, overvejende kvinden. Volden kan optræde i forskellig former som fysisk-, psykisk-, seksuel- og materiel vold (Henze-Pedersen (2021), s. 3).

Ofte skyldes volden et ønske om social kontrol over kvinden. Vold i tætte relationer har større konsekvenser for ofret end vold fra fremmede mennesker. Partnervold rammer oftere kvinder end mænd. Voldsudsatte kvinder har dobbelt så stor risiko for traumatiske hændelser som mænd, der er voldsudsat (Bjørnholt (2019) s. 44).

Partnervolden er meget indgribende over for offeret, ligesom partnervolden optræder i forskellige former og kan føre til social kontrol. Forståelsen af den partnervoldsudsattes situation er igen vigtig for at kunne hjælpe den partnervoldsudsatte videre til et liv uden partnervold.

Partnervoldens konsekvenser

Partnervolden påvirker arbejdslivet. Voldsramte kvinder mister deres selvværd. Kontakt med kollegaer på en arbejdsplads kan være en pause fra volden, og mange arbejdspladser støtter den

voldsramte. For kvinder, der ikke føler sig anerkendt i hjemmet, kan arbejdspladsen være en anerkendende modvægt hertil i hverdagen. (Schacke (2009) s. 41 - 43).

Imidlertid påvirker volden i hjemmet den voldsramtes arbejdsindsats. De partnervoldsramte, som er i arbejde, ses at have et stort sygefravær. Personer i gruppen af partnervoldsramte, som ikke er i arbejde, kan have svært ved at se en sammenhæng mellem volden og arbejde, da de kan være isolerede fra omverdenen på grund af det manglende arbejde (Schacke (2009) s. 45 - 46).

Dermed har partnervolden store konsekvenser for den person, som er udsat herfor. De mister ofte arbejde, økonomi, selvværd og bliver isoleret fra omverdenen. For at kunne ændre på disse forhold skal der ske en indsats, hvor de ramte hjælpes videre i livet. Denne indsats vil normalt indebære, at den partnervoldsramte skal ud af et voldsramt forhold og hjælpes videre i livet.

Efterværn på krisecenteret

Der kan tilbydes efterværn til personer på krisecenter og andre voldsudsatte. Her kan der ydes hjælp i form af forskellige former for bistand, herunder psykologbistand, hjælp til netværksdannelse, hjælp i forbindelse med kontakt til myndigheder, praktisk støtte og individuel rådgivning. Behovet kan være forskelligt for forskellige volds ofre (Oldrup (2018) s. 30).

Efterværn kan både være en ekstra indsats fra krisecenteret og et efterværn fra frivillige gennem en NGO.

Det er konstateret, at efterværn ikke bliver brugt i særligt stort omfang, heller ikke på de undersøgte krisecentre. Dette kan skyldes økonomi, hvor krisecentrene skal betale herfor i form af ressourceforbrug, som ikke bliver dækket af den kommunale finansiering. En af de undersøgte kommuner, fortæller, at det lokale krisecenter kan bevillige efterværn, men dette krisecenter har ikke ønsket at medvirke i denne undersøgelse.

Derfor er forholdene omkring efterværn organiseret af krisecentrene ikke blevet undersøgt. Derimod inddrages arbejdet med det frivillige efterværn gennem NGO i denne undersøgelse.

Krisecentrenes organisering

Krisecentrene er selvejende institutioner, som kan være underlagt andre organisationer, herunder NGO. Dermed er det enkelte krisecenter en virksomhed, som skal have egen økonomi og egen

organisation. Enkelte af krisecentrene er tjekket for ejerforhold via CVR-registeret. Derfor kan der godt findes krisecentre med andre ejerforhold.

Optaget på krisecentrene foregår på tværs af bopælskommuner, hvorfor der ikke er sammenhæng mellem beboerne og den kommune, krisecenteret ligger i. Det er beboerens bopælskommune, der betaler for opholdet, jf. Retssikkerhedslovens §§ 9 – 9d. Andet samarbejde foregår med opholdskommunen, hvorfor der vil være kontakter mellem krisecenteret og den kommune, der er hjemsted for krisecenteret. Når medarbejdere på krisecenteret spørges ind til dette, er det ikke alle medarbejdere, der er klar over disse problematikker.

Den kommunale myndighed

Kommunerne er den myndighed, som skal hjælpe de voldsudsatte. Der gælder i forhold til forsørgelse i forbindelse med sygedagpenge, kontanthjælp i dens forskellige former og andre økonomiske hjælpeordninger. Derudover er det kommunerne, som skal yde hjælp efter servicelovens regler. Den del af borgerne, der er i arbejde og samtidig er indskrevet på krisecenter, er kun omfattet af servicelovens bestemmelser.

På denne baggrund ses kommunen at være en central aktør, som samarbejder med krisecentrene, og kommunen har derfor også en central andel i, hvordan de partnervoldsramte bliver behandlet i tiden på og efter krisecenteropholdet.

Hvorfor denne undersøgelse?

Denne undersøgelse bliver gennemført på baggrund af en undren over, hvad der sker når den partnervoldsramte bliver udskrevet fra krisecentret. Kvinden har været igennem et forløb med voldsudredning og har fået sit eget sted at bo. Dermed er kvindens situation forandret, og hun skal i gang med et nyt liv. Er kvinden i stand til at arbejde, eller er hun udredt i forhold til andre forsørgelsesmuligheder? Hvis der ikke er afklaring herpå, hvad skal der så ske, og hvilket indtægtsgrundlag har hun?

I forbindelse med gennemførslen af denne undersøgelse er der fundet dansk og international litteratur om arbejde i forbindelse med partnervold og hjælp til at komme videre i livet. Litteraturen viser, at der i både Danmark og Internationalt har vist sig, at der er partnervoldsramte kvinder, der med særlige støtte på arbejdspladsen kan arbejde, eventuelt på særlige vilkår, og erhverve indkomst

til egen forsørgelse. På krisecentrene er der kvinder, der arbejder under hele indskrivningstiden, men der er mange, som ikke har et afklaret forsørgelsesgrundlag og behøver hjælp til at kunne komme videre i livet. Der vil være kvinder som kan arbejde, på enten normale eller særlige vilkår, og kvinder der ikke kan.

Der er fokus på internationale undersøgelser om emnet for at se på, om disse kan bidrage med viden om andre måder at udføre indsatsen med voldsramte kvinder på.

Der er også et politisk fokus på området partnervold, selv om kun en mindre del af befolkningen bliver ramt af heraf. Derfor vil en undersøgelse kunne bidrage med oplysninger, som kan bruges i forbindelse med overvejelser om nye mulige Indsatsområder.

Problemformulering

Hvordan foregår samarbejdet mellem jobcenter og krisecentrene med at få den enkelte voldsramte kvinde videre i livet? Er der et fokus på, om der i dette arbejde er et helhedssyn, hvor alle problemer for den voldsramte kvinde bliver inddraget i vurderingen af de muligheder, som den voldsramte kvinde har i forbindelse med udskrivningen fra krisecenteret?

Er der i Danmark og internationalt erfaringer med jobmuligheder for partnervoldsramte, og hvordan anvendes disse muligheder i den socialfaglige indsats?

Underspørgsmål

1. Er der voldsteorier, som forklarer de voldsramte kvinders situation og giver teorierne en forståelse af voldens konsekvenser?
2. Kan danske og internationale undersøgelser om partnervold, arbejde og arbejdspladsrelaterede forhold, bidrage til forståelse og fastholdelse af den partnervoldramtes kvinde i forhold til arbejdsmuligheder.
3. Hvorfor kommer kvinderne på et krisecenter, hvornår ophører opholdet og er der en samlet indsats på krisecenteret, som omfatter hjælp vedrørende partnervold, hjælp til at få en forsørgelse, psykologhjælp, bolighjælp og hjælp til at komme i arbejde?
4. Hvilken kontakt er der mellem krisecenteret og kommunen, specielt jobcenter, for at hjælpe den partnervoldsramte borger enten med job, genopbygning af nedsat arbejdsevne

eller vurdering af andet forsørgelsesgrundlag, inden den voldsramte borger forventes at blive udskrevet fra krisecenteret?

5. Bliver der i forbindelse med, at krisecenteret forlades givet hjælp til jobsøgning, netværksdannelse med ligestillede kvinder, hjælp til at kunne klare økonomiske problemstillinger, og sker der en inddragelse af frivillige organisationer, NGO, i denne proces?
6. Er der gennem internationale undersøgelser andre erfaringer med hvordan et krisecenter forlades, herunder forholdet til beskæftigelse og trivsel?

Videnskabsteoretisk metode

Denne undersøgelse gennemføres ud fra den hermeneutisk metode:

"Hermeneutik betegnes ofte som en form for fortolkningsvidenskab. Hermed sigtes der til, at hermeneutikken udgør en videnskabelig tilgang, der søger at fortolke og dermed forstå, hvordan mennesker på baggrund af bestemte erfaringer, viden og perspektiver oplever og tilskriver mening til ting, begivenheder og fænomener" (Kristiansen (2017) s. 154).

Hermeneutikken er en måde at se det forskningsfelt, der beskrives i samfundsvidenskabelig forskning. Metode består af en forforståelse fra både forskeren selv og det forskningsområde, som skal beskrives. Forforståelsen kan forstås på denne måde:

"Selv om jeg forsøger at eliminere alle forudsætninger, vil jeg altid medbringe et vist mål af forforståelse. Al forskning forudsætter, at forskeren bygger på en vis forforståelse. Den vil være betinget af ontologiske antagelser (opfattelser af, hvordan verden egentlig er), metodologiske programmer, teorier, tavs viden, praktiske færdigheder og lignende. I kraft af denne forforståelse får forskeren adgang til et forskningsfelt" (Gilje (2017) s. 135).

Den hermeneutiske metode er at forstå det, der analyseres. Forståelsen sker ud fra fordomme og forforståelse. Dermed er forskers holdninger og forståelse af problemstillingen det udgangspunkt, som forsker har og forstår. Forforståelsen er gældende både i forhold til informanter og læst litteratur, som hver for sig bidrager med egne holdninger ud fra egne forudsætninger. Ud fra den samlede viden for forsker en samlet forståelse af forskningsfeltet.

Det er væsentligt, at interviewer kan forstå den informant, der tales med, hvilket ses af følgende:

"Gode samtaler kan i mange tilfælde medføre, at forståelsen og fordomme revideres, og at der banes vej for en tilnærmelse mellem forskellige horisonter" (Gilje (2017) s. 138).

Interviewer har en forståelse af, hvad informanten vil fortælle. Intervieweren er forberedt på, at det informanten fortæller, ikke nødvendigvis svarer til de oplysninger, som interviewer forventer at få. Dermed ændres forforståelsen til fordel for en ny forståelse.

Andre aktører kan allerede have fortolket forskningsfeltet, hvilket forsker skal forholde sig til:

"Samfundsvidenskabernes studieobjekt er en verden, som de sociale aktører allerede har fortolket. For en samfundsforsker er det derfor vigtigt at vide, hvordan man skal forholde sig til de fortolkninger og forklaringer, der er kommet til udtryk hos informanterne" (Gilje (2017) s. 145).

Andre aktører har allerede beskrevet det, som forsker beskriver. Det skal forsker forholde sig til. Dermed får forsker indsigt i, hvad andre ved om forskningsfeltet. Denne viden indgår i den fortolkning forsker har i forhold til informanternes oplysninger.

Den hermeneutiske cirkel er en væsentlig del af hermeneutikken. Den kan forklares på følgende måde:

"Idéen er, at forståelse baserer sig på en cirkelstruktur, hvor de enkelte aspekter og delelementer i det studerede fænomen gives mening på baggrund af deres betydning i den overordnede sammenhæng, samtidig med at den overordnede forståelse af fænomenet bliver til ved at sammenføje de mange detaljer og enkeltdele" (Kristiansen (2017) s. 160).

Den hermeneutiske cirkel er en metode, hvor den ene forståelse af et fænomen, medfører ny viden til forståelse af et nyt fænomen. Forståelsen af dette nye fænomen medfører herefter ny viden til forståelse af endnu et nyt fænomen. Dette kører i ring indtil fænomenet igen giver ny viden til forståelse af det første fænomen. Dette princip sker stadig ud fra en egen forståelse af egne holdninger og informantens holdninger. Gennem processen udvikles nye forståelser, som kan bruges til at opnå nye forståelser af det studerede emne.

På denne baggrund vurderes, at hermeneutikken som forskningsmodel bruges til at få og gengive ny indsigt i det forskede emne og få en ny forståelse af emnet.

Litteratursøgning

Ved litteratursøgningen er der ikke anvendt teoretiske modeller. Der er brugt en systematisk tilgang med søgning på begreberne vold, krisecenter og arbejde. Søgningerne er foregået på sprogene dansk, engelsk og tysk.

Ordet vold er brugt i formerne vold, partnervold, voldsramt, vold mod partner og ramt af vold. Ordet krisecenter er brugt i formerne krisecenter, kvindekrisecenter og asyl. Desuden er ordet arbejde blevet brugt i formerne arbejde, arbejdsmuligheder, beskæftigelse og beskæftigelsesmuligheder. Søgningerne er genereret med et ord enkeltvis og mulige kombinationer med to eller tre af ordene.

Der er søgt i databasen for AAU Bibliotek, Google Scholar og Social Science Collection. Der er søgt efter forskningslitteratur i form af videnskabelige undersøgelser, rapporter, bøger og artikler. Resultaterne bestod af hovedsagelig anmeldelser af rapporter samt artikler, der er skrevet om resultatet af andres forskning om emnet.

Ved læsning af litteraturen omkring partnervold, krisecentre og efterværn ses der mest litteratur som omhandler, hvordan partnervold opstår og behandles.

Der er i de første søgninger kun fundet et begrænset antal artikler, som behandler emnefeltet "Partnervoldsramte og arbejde". En fundet artikel er en "oversigtsartikel". Ved gennemgang af denne artikel: "*Intimate Partner Violence and Work: A Scoping Review of Published Research*" (MacGregor (2021)) er der fremkommet artikler og forfattere til artikler, som bliver brugt til søgning i databaserne. Ligeledes er den læste litteratur og litteraturlister brugt til søgning af yderligere litteratur. Disse metoder gav artikler om undersøgelser af partnervold og arbejde fra USA, Australien og New Zealand. Der er væsentligt flere artikler, end der er brugt i denne undersøgelse. Udvælgelsen af artikler er sket efter gennemlæsning af disse. De her anvendte artikler er udvalgt efter relevans for undersøgelsens problemfelt og i forhold til at få så ny litteratur som muligt.

Der er også søgt i Vives database over rapporter og i database for foreningen "Lev Uden vold", samt anden litteratur om emnet partnervold og arbejde. I forbindelse med læsning af rapporter og undersøgelser er der fundet henvisninger til litteratur om vold, krisecentre og kommuners arbejde.

Den fundne empiri i form af litteratur om emnet indgår som det ene af de primære elementer om emnet. Litteraturen bliver brugt som baggrundsviden for selve undersøgelsen. Litteraturen indgår også i analyser for at opnå videnskabelige erkendelser til brug for videre analyse.

Interviewundersøgelsen

En kvalitativ undersøgelse med brug af interviews er valgt som et af de primære empiriske fundamenter for denne undersøgelse. Informanter i form af forskellige aktører er interviewet. Informanter er valgt ude fra de emneområder, som ønskes belyst. Det er informanter, som har personlige erfaringer med selve problemstillingerne.

Alle undersøgelserne er foregået i Region Sjælland. De er gennemført i fire kommuner, tre jobcentre og tre krisecentre. Valget af informanter til interviews er sket ud fra at få aktører, der dækker det område, forsker har ønsket at undersøge. Der er valgt ansatte og beboere på krisecentre, ledere i et frivilligt netværk, ansatte i jobcentre og en ansat i en socialafdeling.

Inden interviewet er spørgsmålene blevet sendt til den informant, som skal interviewes. Under interviewet indsamles oplysninger som efterfølgende analyseres. Der tages udgangspunkt i de tilsendte spørgsmål, men interviewet foregår som en samtale, hvor selve samtalen er styrende for forløbet. Spørgsmålene bliver stillet, men ikke nødvendigvis i den tilsendte rækkefølge. Der stilles også opfølgende spørgsmål til uddybning af de oplysninger, der tales om. Interviewet er en proces, hvor spørgsmålene stilles i en hermeneutisk sammenhæng. Det foregår således:

"Selve produktionen af data i det kvalitative interview er ikke begrænset til en mekanisk overholdelse af regler og er afhængig af interviewerens færdigheder og situerede personlige skøn med hensyn til, hvordan spørgsmålene stilles. Der er især brug for viden om interviewemnet, når det drejer sig om kunsten at stille nye spørgsmål til opfølgning af interviewpersonens svar. Kvaliteten af de data, der produceres i et kvalitativt interview, afhænger af kvaliteten af interviewerens færdigheder og viden om emnet" (Kvale (2015) s. 91).

Interviewer har ikke arbejdet på et krisecenter, men har mangeårig faglig erfaring med beskæftigelsesrettet indsats. Inden interviewene er litteratur om partnervold, undersøgelser om ophold på krisecentre og undersøgelser om partnervold og arbejde gennemlæst.

“Without a theoretical understanding, any use of interview material risks being naive, and interpretations of it rest on shaky ground” (Alvesson (2003) s.14).

Under interviewet er der spurgt ind til de eksakte pointer, som informanten kom med. Dermed har interviewer styret interviewet derhen, at informanten er fremkommet med de oplysninger, der er relevante til belysning af emnet i denne undersøgelse. Der er derfor grundlag for fortolkninger af interviewene på baggrund af et oplyst og grundigt teoretisk kendskab.

Denne undersøgelse skrives med afsæt i hermeneutisk metode. Gennem interviews er der indsamlet viden til brug for videre bearbejdning i opgaven:

“Viden er kontekstuel. Hermeneutisk filosofi har understreget, at menneskets liv og forståelse er kontekstuel både her og nu og i en tidsdimension. Den viden, der er opnået i én situation, kan ikke automatisk overføres til – eller sammenlignes med - viden i andre situationer.” (Kvale (2003) s. 84).

Det, som informanten har fortalt under interviewet, forventes at være det, som den interviewede person har ønsket af fortælle, ud fra det oplæg der er tilsendt i form af spørgsmål. Det forventes, at det som der bliver fortalt, sker ud fra de motiver, informanten har for at deltage i interviewet. Der er opmærksomhed på:

“The interviewee may also use the interview situation - in which a friendly, attentive, and empathetic listener is at one's disposal-to express, elaborate, strengthen, defend, and/or repair a favored self-identity” (Alvesson (2003) s.20).

Informantens motivation for deltagelse i interviewet kendes ikke. Det må forventes, at det, informanten fortæller, enten er det, som informanten forventer, at interviewer ønsker at høre, et ønske om at kunne påvirke et forskningsresultat i egen retning, eller, at informanten, kun ønsker at hjælpe og derfor fortæller så meget som muligt. I forbindelse med analysen af interviewet skal interviewer have opmærksomhed på disse forskelligheder til, at informanten har ønsket at deltage i interviewet. Det betyder:

“The interviewee may also use the interview situation - in which a friendly, attentive, and empathetic listener is at one's disposal-to express, elaborate, strengthen, defend, and/or repair a favored self-identity” (Alvesson (2003) s.20).

Informantens motivation for deltagelse i interviewet kendes ikke. Det må forventes, at det, informanten fortæller, enten er det, som informanten forventer, at interviewerens ønsker at høre, et ønske om at kunne påvirke et forskningsresultat i egen retning, eller, at informanten, kun ønsker at hjælpe og derfor fortæller så meget som muligt. I forbindelse med analysen af interviewet skal interviewer have opmærksomhed på disse forskellige til, at informanten har ønsket at deltage i interviewet. Det betyder:

”Når den menneskelige virkelighed forstås som samtale og handling, bliver viden evnen til at udføre effektive handlinger. Legitimeringsspørgsmålet om, hvorvidt en undersøgelse er videnskabelig, eller om den fører til sand viden, har i dag en tendens til at blive erstattet af det pragmatiske spørgsmål om, hvorvidt den leverer nyttig viden. God forskning er forskning, der fungerer” (Kvale (2015) s. 85).

Interviewene har givet nyttig viden. Der er modtaget oplysninger inden for forskningsfeltet i denne undersøgelse. Informanterne har fortalt om, det arbejde de udfører eller om de situationer de er i. Oplysningerne, som informanterne har givet, danner, sammen med den litterære empiri, baggrunden for undersøgelsen.

Begrænset tilgang til undersøgelsesfeltet

Det har været svært at få de ønskede informanter. På to af de tre krisecentre har det kun været muligt at interviewe en person, hvorfor et mere alsidigt billede af de modtagne oplysninger ikke har været en mulighed. Ligeledes har to krisecentrene ikke ønsket at give adgang til beboerne. Det er begrundet med, at det er en politik ikke at give adgang til beboere og med en begrundelse om, at beboerne ikke var klar hertil. Derfor er der kun interviewet beboere på et krisecenter. Interviewet er kun givet af beboere, som selv har ønsket dette. Beboere, som ikke har ønsket at give interview, selvom krisecenteret gav mulighed herfor, er ikke blevet spurgt om yderligere. Dermed har det ikke været muligt at få alle de beboeroplysninger, som er ønsket.

De kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, er af forskellig størrelse. En enkelt kommune har kun ønsket af give et kort interview pr. telefon. Ellers har kommunerne være imødekommende. Der er ikke nødvendigvis sammenhæng mellem de kommuner og krisecentre, som er blevet brugt i undersøgelsen. Det skyldes, at et krisecenter i en kommune ikke har ønsket at deltage. Krisecentret har først har givet besked herom efter gennemført interview i kommunen.

Undersøgelsen har vist, at sammenhæng mellem fysisk placering af et krisecenter i en kommune ikke har betydning i forhold til placeringen af beboernes tidligere bolig, og hvor beboerne kommer til at bo i fremtiden.

Interview er normalt foregået på informantens adresse. Alle de deltagende informanter har underskrevet samtykke. To interviews er foregået på anden måde. Et interview er givet over teams og informanten har sendt e-mail med samtykke. Et andet interview er foregået over telefon. Her er samtykke kun givet pr. telefon. Der har været et stort ønske om anonymitet. Det skal ses i denne sammenhæng:

“The researcher may think that guarantees of anonymity will reduce the politics of interviewing, but those interviewed may have some doubts. They can never be certain what will happen with the material. A managerial career calls for being perceived as reliable and rests upon an acquired ability to smoothly navigate in a tactful way, avoiding unnecessary risk taking” (Alvesson (2003) s.22).

For at beskytte de interviewede og for at vise pålidelighed forklares det inden interviewet, at når anonymitet er lovet, så vil dette også blive overholdt. Der er herefter lovet anonymitet til alle informanter. Derfor oplyses navne på interviewede personer og navnene på kommuner og krisecentre ikke. I forbindelse med den undersøgelses af rapportering vil der derfor ikke være navne, men fiktive benævnelser for de informanterne.

Undersøgelsens struktur

Denne undersøgelse afspejler ophold på et krisecenter set i forhold voldsramte kvinders jobmuligheder. Valget skyldes et ønske om at undersøge, om der tilbydes helhedsorienterede indsatser, der også tager hånd om de voldsramte kvinders sociale problemstillinger. Det er både set i forhold til samarbejde mellem krisecenter og jobcenter om at tilbyde job til de voldsramte kvinder, og hvad de gør hver især, både med arbejde og andre forhold, som er med til at give en samlet social problemløsning.

For at forstå situationen på krisecenter og jobcenter er der udført interviews med begge parter. Der er også udført interviews med tre borgere på et krisecenter. Det var ikke muligt at udføre borgerinterview på de to andre krisecentre, da centrene ikke ønskede dette. Udbyttet af disse

interview begrænset, da de to af kvinderne var i arbejde og den tredje kvinde var i ressourceforløb med henblik af afklaring til fremtidig forsørgelse. På denne baggrund havde ingen af de tre kvinder et direkte andet jobønske.

De andre interview omhandlede krisecentrets arbejde, både omkring hjælp til jobsøgning og andre forhold på krisecenteret og derudover jobcenterets arbejde med de partnervoldsramte kvinder. De interviewede på både krisecenter og jobcenter er spurgt ind deres indbyrdes samarbejde. Interviewene giver en indsigt i de konkrete forhold, hvor de er givet. Dermed danner de baggrund for beskrivelse og analyse i de relevante afsnit.

Gennem international litteratur er det undersøgt, hvordan der arbejdes med beskæftigelse af voldsramte kvinder i USA og Australien samt hvordan et østrigsk krisecenter tager hånd om kvinderne efter opholdet på krisecentret. Dette bliver brugt til sammenligning med danske forhold for at undersøge, hvordan arbejdet med voldsramte kvinder foregår internationalt. Det er specielt forhold omkring beskæftigelse der undersøges, men andre sociale problemstillinger kommer med i beskrivelserne, hvor det er relevant for den samlede undersøgelse. Litteraturen bruges også til beskrivelser og analyser i de relevante afsnit.

I undersøgelsen lægges der vægt på, at internationale erfaringer bliver inddraget, for at få et mere nuanceret billede af det undersøgte. International litteratur bruges også til at undersøge om andre forhold end de danske kan anvise andre måder at arbejde på. I undersøgelsen sker der også en sammenligning mellem litterære oplysninger og oplysninger, givet ved interview.

Til beskrivelse af kvindernes samlede situation er der et voldsbeskrivende afsnit. Det skyldes, at volden er omdrejningspunktet i krisecentrenes arbejde og dermed er voldebeskrivelsen det forståelsespunkt, der skal sættes i relation til en samlet forståelse af de voldsramte kvinders situation. Voldsbeskrivelsen er, af samme grund, vigtig til forståelse af den del af undersøgelsen, der har udgangspunkt i den internale litteratur, både omkring job og kvindernes situation efter udskrivningen fra det østrigske krisecenter.

I forbindelse med brug af citater, både litterært og i forbindelse med interview, er kun det relevante medtaget. Derfor kan der være ord og orddele midt i et citat, der er udeladt. Der sker kun, hvis det udeladte ikke vil kunne give meningen i citatet. Det er altid markeret i citatet, og udeladelser

er kun kortere sekvenser. Hvis der er større spring, er dette tydeligt markeret i form af selvstændige citater.

Undersøgelsen indledes med afsnit om *"Helhedssyn"*. Dette afsnit bruges kun i forbindelser med konklusioner til at belyse perspektivet om, hvorvidt der tages udgangspunkt i hele løsninger for den voldsramte kvinde. Beskæftigelsesperspektivet skal ses som en del af helhedssynet med samlede løsninger, der ikke kun løser et voldsproblem, men også tager udgangspunkt i kvindens samlede situation med fremtidige forsørgelsesmuligheder.

I øvrige afsnit giver beskrivelser om, hvordan behandlingen af voldsramte kvinder foregår på det konkrete sted, som er i fokus i det enkelte afsnit. Det er ud fra en samlet vurdering af oplysningerne i disse afsnit, at helhedssynet skal vurderes. Undersøgelsen afsluttes med en samlet konklusion og en vurdering af muligheder for fremtiden.

Helhedssyn

Jeg ser helhedssynet i socialt arbejde som et glemt område. I det sociale arbejde fokuseres på et enkelt eller få problemstillinger, hvorfor de samlede problemstillinger for det enkelte menneske ikke har betydning i opgaveudførelsen.

"Sociale problemer er hyppigt meget komplekse, hvilket også betyder, at der som oftest er mange forskellige faktorer, der har varierende indflydelse på det sociale problem. Og disse faktorer ofte påvirker hinanden indbyrdes, og at de samlede virkninger af disse komplekse påvirkningsforhold mellem årsagsfaktorer og problem kan være forskellige. Der er med andre ord tale om, hvad vi kunne kalde sammensatte kausale forklaringer, hvilket dækker over, at flere generative mekanismer virker sammen på en kompleks måde" Ejrnæs (2008) s. 139 – 140)

Dermed er sociale problemstillinger en kompleks størrelse, der består af mange forskellige problemsæt. For det enkelte menneske, som har sociale problemstillinger, kan der være tale om en grad af kompleksitet, der ikke kan løses ved kun at fokusere på et eller et begrænset antal af problemerne. Hvis der derimod bliver set på alle problemstillingerne som en helhed, og der bliver fundet løsninger på disse problemstillinger kan det berørte menneske opnå mulighed for at komme videre i livet. I forbindelse med hjælpen til det berørte menneske skal der selvfølgelig udvises

empati, hvor sagsbehandleren, uanset profession, forstår det enkelte menneskes behov, ikke bare i nuværende situation, men også på længere sigt. Derfor skal empati ses i en større sammenhæng:

"Indlevelse og empati er således ikke blot særlige egenskaber eller kvaliteter, som mennesker besidder i forskellig udstrækning. Det er de også, men pointen her er, at disse egenskaber eller kvaliteter altid hviler på bestemte forståelser, som kan være mere eller mindre konsistente" --
- "Et synspunkt, der bør tages alvorligt, fordi indlevelse eller empati, der hviler på et svagt, fejlagtigt eller fordomsfuldt vidensgrundlag, kan føre til en fejlagtig, overfladisk eller unuanceret forståelse, der kan være værre end ingen forståelse" (Guldager (2008) s. 27)

Set ud fra en praktikers helhedssyn skal alle problemstillinger for det enkelte menneske undersøges og i nødvendigt omfang afhjælpes hvis den enkelte person skal videre i livet. Guldager:

"Hævder at helhedssynet fordrer, at der inddrages såvel en niveautankegang som en praksistankegang (Guldager, 2004 og 2008). Denne præcisering betyder, at praktikere ikke kan nøjes med at arbejde med årsagsanalyse" --- "Praktikere må på grund af problemernes kompleksitet altid overveje, om der findes forstærkende om der findes forstærkende, modvirkende eller modificerende mekanismer på alle niveauer, og praktikere må tillige overveje, om andre perspektiver eller teorier om sociale problemer er frugtbare, med henblik på at belyse det pågældende problem" Ejrnæs (2008) s. 140 – 141).

Det betyder, at arbejdet med de praktiske problemer på et kvindekrisecenter, herunder afhjælpningen af problematikker i forbindelse med partnervold, må tage udgangspunkt i den partnervoldsramtes samlede situation. I modsætning til praktikere kan forskere:

"som led i deres arbejde må undersøge fænomenerne på et enkelt niveau så grundigt som muligt ved at abstrahere fra alle andre niveauer" Ejrnæs (2008) s. 142).

Dermed kan forskere fokusere på det problem, som de undersøger i forhold til partnervold.

Voldens udtryk

Kvindekrisecentrene³ skriver på deres webside, under punktet "Er det vold":

³ Kvindekrisecentrene er den socialfaglige organisation for kvindekrisecentrene

"Når kvinder udsættes for vold, er det ofte en i det nære netværk eller relation." --- "Nogle kvinder oplever ikke fysisk vold, men lever i social kontrol, hvor de ikke må forlade hjemmet, se deres venner og familie eller må bruge deres egne penge" (Kvindekrisecentrene (2024))

På i LOKK⁴s webside, under punktet "Vold, magt og kontrol", beskrives voldens former og voldens dynamik. Mange voldsramte kvinder vil slå op på denne webside, hvis de prøver at finde oplysninger om partnervold, da den er et af de første link ved en Google-søgning. På siden er forskellige voldsformer beskrevet. Dermed kan kvinden have mulighed for at kunne se sin egen voldssituation beskrevet og herefter reagere på dette.

Per Isdal⁵ forklarer i sin bog *"Meningen med volden"*, hvad volden er, og hvordan den fremstår. Bogen er skrevet ud fra hans forelæsninger. I bogen indgår udtalelser fra personer, som han har haft i behandling.

Eva Lundgren⁶ forklarer i sin bog *"Våldets normaliseringsproces og andre våldsførståelser"* sammenhængen mellem en partner, der kan være kærlig og venlig og samtidig kan være meget voldsom. Lundgren bygger sin teori om normalisering af vold på interview med 40 kvinder og deres ex mænd (Lundgren (2012) s. 13 – 15).

Isdal forklarer om volden:

"Vold bliver her sett som en funksjonell handling. Handlingen har et mål, og målet er påvirkning av andre personer" (Isdal (2000) s.36).

Videre forklarer Isdal, at voldsudøvere normalt, men ikke altid, er vidende om, hvorfor de udøver vold. Samtidig har voldsudøvere ofte en egeninteresse i at bortforklare volden. Offeret er en person, der er udsat for volden fra en anden person. Ofret kan have interesser i at definere andres handlinger som vold for at kunne opnå noget, f.eks. en erstatning. Vold ses ofte som fysiske handlinger, men kan også være psykiske handlinger (Isdal (2000) s.37 - 38):

"Forståelsen av vold må udvides fra det rent fysiske til å utgjøre alle typer handlinger som påvirker andre gjennom at de er smaertepåførende, skremmende eller krenkende" (Isdal (2000) s. 38).

⁴ Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK) er en nonprofit medlems- og brancheorganisation, for 46 krisecentre i Danmark

⁵ Per Isdal 1947 -, autoriseret psykolog og psykoterapeut. Født og bor i Norge. Han var med til at stifte Alternativ til Vold (ATV) i 1987

⁶ Eva Lundgren 1947 -, sociolog og ekspert i vold mod kvinde. Hun er født og opvokset i Norge og har tidligere ansat på Uppsala universitet.

Dermed forstås volden som udførelse af smerte og skade på andre mennesker.

Voldens form

LOKK opstiller nogle voldsformer på deres webseite. Disse former er enten identiske eller svarer til (Isdals (2000)) beskrivelse af voldens former, jf. nedenstående skematiske oversigt.

Voldens form	Voldens indhold
Fysisk vold	Anvendelse af fysisk magt i form af slag og spark. Der kan ved voldsudøvelsen også bruges forskellige våben.
Seksuel vold	Pres og krænkelse til at udføre uønskede seksuelle handlinger, f.eks. voldtægt. Den rammer personligt og er meget krænkende.
Materiel vold	Ødelæggelse af inventar, bygningsdele, tøj m.m. for at skræmme ofret. Der bruges til at påføre skade og dominans.
Psykisk vold	Udøves i nære forhold. Består af trusler og indirekte trusler og anden skadelig verbal adfærd for at få ofret til at udføre forskellige handlinger, som ikke er ønskelige. Dermed kan ofret kontrolleres.
Latentvold	Er når muligheden for udøvelsen af vold er adfærdsstyrende. Forekommer i nære relationen for at styre en anden part. Kan bruges strategisk for at undgå ny vold.
Modvold	Bruges af voldsotret som modsvar over for voldsudøver. Ofte har begge parter samme styrkeforhold.

Figur 4. Kilde: (Isdal (2000) s. 43 - 68)

Lokk har yderligere 3 former. Det er: Økonomisk vold, der er kontrol med ofrets penge, stalking, der er uønskede adfærd eller kontaktforsøg og digital vold, der er digitale handlinger, som skader en anden person (Lokk (2024)). Set i forhold til Isdal er økonomisk vold en del af den materielle vold, hvor der tages kontrol over ofrets ejendom. Stalking og digital vold er moderne former for psykisk voldsudøvelse. Stalking er at påtvinge andre et samvær, de ikke ønsker. Dermed påvirkes ofrene psykisk. Digital vold er at nedgøre andre digitalt, hvilket kan krænke den voldsudsattes integritet og medføre et stigma. Grundlæggende er stalking og digital vold derfor måder at begå psykisk vold på.

Isdal medtager begreberne latentvold og modvold. Disse to voldsformer er særegne, da de indirekte bruger vold som styrende element, f.eks. ved at fremsætte trusler om vold, uden at volden udføres.

Isdal beskriver ikke kun voldens form, men også andre sammenhænge, hvor volden er et dominerende element.

Voldens former ses som nyttige elementer til at kunne forstå og beskrive den vold, kvinder er udsat for. Dermed kan teorien om voldens indhold støtte en forklaring til voldsotret om, det, som

voldsudøver har udsat den for. Denne forklaring kan bruges til at fremme kvindernes egen forståelse for betydningen af den vold, de har gennemgået.

Andre voldssammenhænge

Volden optræder også i en cyklisk form, som Isdal eksemplificerer med følgende case. Isdal beskriver, at far er offer for volden. Han slår sin søn. Sønnen bliver ung og går ud sammen med andre unge og udøver vold mod andre unge. Her finder sønnen en pige, som han senere bliver gift og får børn med. Pigen, der nu er ægtefælle, bliver slået, lige som da hun selv var barn. Barnet bliver også slået. Derved er der en voldsspiral, hvor brugen af vold er gået i arv. Både mand og kvinde er vant til voldsforholdet og accepterer dette samtidig med, at volden gives videre til næste generation. (Isdal (2000) s.102 - 103). Det betyder imidlertid ikke, at denne voldsspiral er acceptabel og at spiralen ikke kan brydes. Isdal skriver:

"Når det gjelder vold, må vi ha en grunnleggende etisk regel: Vold er utøverens ansvar" --- "Et klart ansvarssyn på volden ligger ikke nødvendigvis innbakt i vår kultur" (Isdal (2000) s.104)

Dermed vurderer Isdal, at holdningen til volden kan ændres. Det, at samfundet bruger vold som magtmiddel, bruges til forståelse af familiernes syn på volden. Når samfundet kan bruge vold, kan en forståelse være, at det kan jeg også. Dermed forsøger voldsudøver at fralægge sig et ansvar, som han har. Det at voldsudøver selv er voldsoffer som barn, undskylder heller ikke, at voldsudøver er ansvarlig for den vold, voldsudøver selv udfører. Derfor har voldsudøver ikke ret til voldsudøvelse, selv om samfundet udøver vold i bestemte sammenhænge.

Voldens faser og livstruende konsekvenser

I voldens første fase søger kvinden ofte om hjælp. Det kan være medicinsk og afhjælpning af fysiske skader. Fysiske skader kan ofte ses, hvorfor kvinden forklarer skaderne som hændelige ulykker med det formål for at skjule volden. Den fysiske vold, som kvinder er udsat for, kan imidlertid være svær at skjule i længden. Der kan tidligt i forløbet komme reaktioner fra andre af kvindens nære relationer, som ser de synlige tegn på vold. Seksuel vold kan ikke ses, hvorfor mange kvinder vil benægte, at det seksuelle overgreb er sket. I voldens anden fase kan kvinderne få muskelspændinger og diffuse smerter. I tredje voldsfase kommer der ofte handlingslammelser, angst og depression. Kvinden oplever også tankeforvirring og bliver fremmedgjort over for sig selv. Disse forhold kan igen

føre til en psykisk udmattelse. Dermed er der helbredsmæssige konsekvenser af volden (Lundgren (2012) s. 40 - 43).

Gennem de tre voldsfaser kommer der synlige tegn på volden. Skaderne øges gradvist fra fysiske skader til angst, depression og psykisk udmattelse. Selv om de psykiske skader, kan være mindre synlige end fysiske skavanker, bliver det gennem forløbet sværere at skjule voldens konsekvenser og dermed også kvindens situation som voldsudsat. De synlige skader kan være de tegn som for kvindens omgivelser til at reagere på volden.

Voldens normalisering

I forbindelse med fysiske de tegn bliver tydelige, har kvinden været igennem en proces hvor volden normaliseres. Det betyder at volden bliver en normal del af hverdagen for kvinden.

Lundgrens teori om voldens normalisering beskriver de faser, kvinden gennemgår, i forbindelse med hun er partnervoldsudsat. Lundgren skriver selv om sin teori:

"Som jag ser det, ligger normaliseringsprocessens existensberättigande i dess igenkännande. Och jag tror att den har visat sig vara så användbar över tid, kontinenter, kulturer, klasser, etniciteter just på grund av dess resonansbotten och igenkännande" (Lundgren (2012) s. 15).

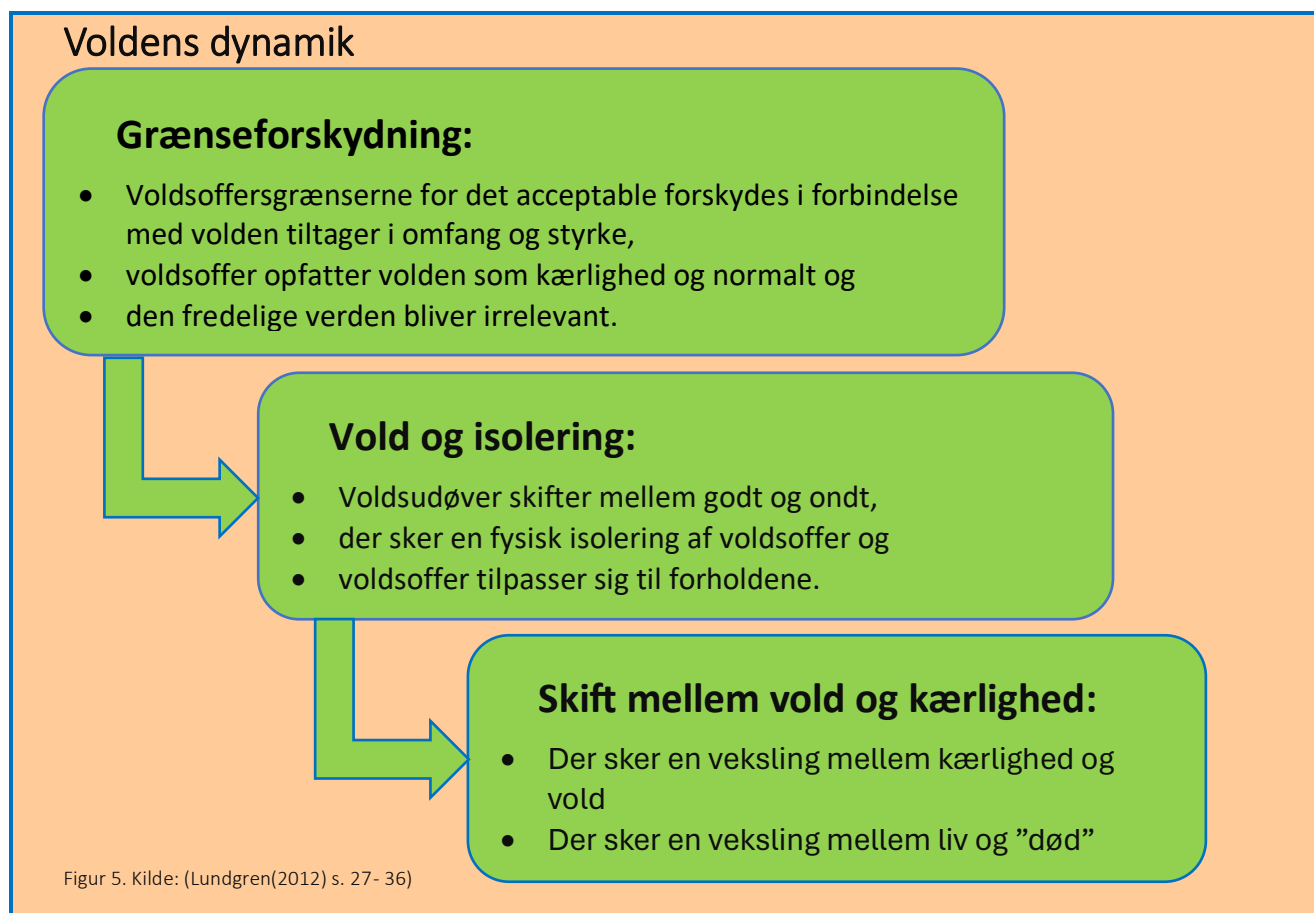
Lundgrens teori om normaliseringsproces kan derfor bruges til at opnå forståelse af de voldsramte kvinders reaktionsmønstre og ageren i forskellige situationer. Teorien anvendes til analysere voldsproblemer i denne undersøgelse. Teorien bygger på feministisk teori, som beskriver, hvordan en nedbrydningsproces bliver til en normalitetsproces. Lundgren beskriver det således:

"När vi nu vänder oss till kvinnorna och gör deras perspektiv till vår utgångspunkt, hamnar den dramatiska nedbrytningsprocessen i centrum. Alltså är det våldets ödesdigra konsekvenser som studeras när våldet normaliseras och kvinnorna hamnar i en livsfarlig förändringsspiral" (Lundgren (2012) s. 27).

Volden starter en nedbrydningsproces af kvinden. Denne afsluttes med, at den nedbrudte kvinde underlægger sig mandens voldsadfærd, som er blevet en normalitet i forholdet. Processen sker ikke på en gang, men foregår kontinuerligt. Her ses hvordan voldens dynamik foregår:

Processen starter langsomt. Første gang, manden udøver vold, er kvinden ikke opmærksom på sine egne grænser. Når volden fortsætter, rykkes grænserne for det acceptable. Herefter bliver den normale verden irrelevant (Lundgren (2012) s. 27 - 31).

Figur 5 forklarer, hvordan volden foregår og påvirker kvinden gennem en gradvis øgning.

Lundgren forklarer selv voldens dynamik på denne måde:

"Som vi kommer att se, uttrycker själva växlandet i en misshandelsrelation att mannens verksamhet — slag och tröst - har normaliserats: Han tröstar av omtanke och kärlek, på samma sätt som han slår av kärlek och visar en nästan dödlig omtanke. " --- "Växlingen skapar fönirring, i både tanke och känsla, den skapar beroende, som upplevs som tillgivenhet och kärlek" (Lundgren (2012) s. 36).

Nedbrydningsprocessen i Lundgrens teori består af en vekselvirkning mellem kærlige tiltag og vold. Begge dele er lige vigtigt for, at nedbrydningen skal lykkes for manden. Først rykkes grænserne for, hvad der er vold og kærlighed, hvormed volden bliver en naturlig del af forholdet og

virkeligheden for kvinden er vold som betragtes som kærlighed. Samtidig med, at volden overfor kvinden tiltager, opfatter kvinden volden som mere og mere normal for til sidst at blive opfattet som en kærlighedserklæring.

Volden fortsætter og der sker en gradvis forandring hos kvinden, kombineret med, at kvinden bliver isoleret i parforholdet. Det betyder, at volden bliver en del af hverdagen, hvor kvinden mister noget af sin egen identitet og i stedet for overtager mandens selvopfattelse. Det sker, at nogle kvinder forlader manden under denne proces, men mange bliver i forholdet. Denne proces kaldes Internalisering, hvilket betyder, at kvinden overtager mandens værdier (Lundgren (2012) s. 37 - 40).

Næste skridt er en normaliseringsproces:

"Kvinnans strategier är sålunda att försöka anpassa sig till det våld som finns i vardagen och till de gränsförskjutningar av olika slag som äger rum. Genom denna anpassning normaliseras våldet. I den aktiva nedbrytningsprocess som normaliseringen innebär" --- "att hans verklighet blir hennes." --- "Total underordning kräver total passivitet; total passivitet fråntar kvinnan varje möjlighet" (Lundgren (2012) s. 46)

Volden fortsætter stadig i forening med et kærligt forhold:

"På ett liknande sätt som tortyrens dynamik utvecklar offret, här kvinnan, tillgivenhet inför sin misshandlare. Han ger henne vila och tröst, är snäll och god" (Lundgren (2012) s. 55)

Dermed er manden styrende og bestemmende over for alt, hvad kvinden foretager sig. (Lundgren (2012) s. 57). I forbindelse med samværet i et parforhold, sker samværet for begge parter i relation til volden. Her er det manden, der er den overordnede part og kvinden, der er den underordnede part i forholdet (Lundgren (2012) s. 68 - 69).

Lundgrens teori beskriver en proces, hvor kvinden overtager mandens værdier, samtidig med, at volden bliver en hverdagsbegivenhed. Gradvist fortsætter nedbrydningen, og der sker en normaliseringsproces, hvor kvinden i total passivitet bliver endnu mere underordnet for til sidst at tilpasse sig manden. Hun kan kun se det gode hos manden og ser det hele som en kærlighedshandling. Dermed ophører kvinden med at være et selvstændigt væsen og er blevet en del af manden. Lundgren beskriver dette som *"Stockholmssyndrom"* (Lundgren (2012) s. 55). Dermed ender parforholdet med at have både en underordnet og en overordnet deltager. Manden er den, som styrer og bestemmer alt.

LOKKs voldsopfattelse

LOKK beskriver på sin webside, at volden over for partnervoldsudsatte kvinder kan opdeles i tre former: En grøn, en gul og en rød fase (Lokk (2024)).

I den grønne fase beskrives alt som værende godt. Voldsudøver undskylder volden og beder om tilgivelse. Voldsudsatte foretager sig ikke ret meget og finder sig i den vold, voldsudøver udfører. Voldsoffer tror stadig på fremtiden (Lokk (2024)).

I den gule fase opstår der spændinger mellem voldsudøver og voldsoffer. Voldsudøver begynder at opføre sig mere udadreagerende, med tingsødelæggelse, trusler og anklager. Voldsoffer er stadig omsorgsfuld og eftergivende. Hun beroliger voldsudøver og isolerer sig (Lokk (2024)).

I den røde fase bliver voldsudøver mere udadreagerende i sin voldsudøvelse. Denne bliver meget kontant i sin form, og våbenbrug kan forekomme. Den voldsudsatte bliver mere ydmyget og kan forsvare sig med politiopkald og modvold. (Lokk (2024)).

Den røde fase er ofte kort, og volden starter måske forfra med en ny grøn fase. (Lokk (2024)). Dermed beskriver LOKK et cyklisk voldsforløb, som vender tilbage til udgangspunktet.

I deres voldsspiral på samme side beskriver LOKK et forløb, som starter med kærlighed, der gradvist aftager og erstattes med vold. I takt med at volden stiger, bliver den normaliseret, kvinder får en skam- og skyldfølelse, efterfulgt af tab og ansvar. Dette bliver igen efterfulgt af isolation og tab af netværk, hvor manden får kontrol af kvinden. Forløbet ender med en fortrydelsesfase, hvor manden er bange for at miste kvinden (Lokk (2024)). LOKK's voldsspiral ender i sin grafiske form med *"Tab af netværk"* hvilket er et andet udgangspunkt end det cykliske voldsforløb med tre faser. I teksten til voldsspiralen ender hele forløbet med fire faser, hvor manden ofte fortryder det hele. Dermed ses et modsætningsforhold i teksten. Det kan skyldes, at ønsket er at skrive noget som er alment forståeligt, men det ender i en mulig forbrødring.

Delkonklusion

Isdals (2000) og Lundgrens (2012) teorier om voldsproblemer giver forskellige indfaldsvinkler til voldsforståelsen. På LOKKs webside er der en voldsproblembeskrivelse som ikke har dybdegående beskrivelser over voldsteori. Da LOKKs webside kommer med et tidligt link ved en Google-søgning, forventes, at mange voldsudsatte kvinder vil frekventere stedet. De to valgte teorier er ældre end

LOKKs opgørelser. Isdals (2000) og Lundgren(2012) teorier giver en uddybning af voldsformerne og dermed voldens indflydelse på de voldsudsatte kvinders livsførelse og situation.

Isdal beskriver de forskellige voldsformer og deres indhold. LOKK har en tilsvarende beskrivelse på deres webside. Isdals beskrivelse er dækkende og beskriver alle relevante voldsformer i forhold til emnet omkring voldsudsatte kvinder og arbejde. På LOKKs opgørelse er der en uddybning af voldsformerne, som vurderes at være af informerende karakter over for brugerne af websiden. Voldens former er synonymt med måden, volden udøves på. Selve benævnelserne: fysisk, seksuel, materiel, psykisk, latent, og modvold, forklarer i sig selv, hvilken måde volden bliver udført på. De bruges til at forstå den partnervold, som kvinder bliver udsat for.

Isdal har beskrevet en voldscirkel, som er en del af en samlet voldsforståelse. Cirklen betyder, at børn og unge udsættes for vold. Når de selv bliver ældre, udsætter de andre for vold, da volden anses som en normal udtryksmåde. Dermed gives en voldelig udtryksform videre til næste generation, men fratager ikke ansvaret fra voldsudøver.

Lundgren beskriver tre voldsfaser. Her beskrives de voldstegn, som voldsudsatte har. Der er en synlighed over for fysisk vold, som kvinderne tit forsøger at skjule. Ved andre voldsformer er der ikke sammen tydelige tegn. I anden og tredje fase bliver voldsudsættelsen mere eksplicit over for kvinderne og kan have konsekvenser for kvindens livsførelse.

Normaliseringen af volden er en længere proces, som Lundberg beskriver. Der sker en nedbrydningsproces af kvinden i forbindelse med, at volden tiltager. Nedbrydningsprocessen sker kontinuerligt og tiltager i styrke. Kvinden bliver i denne proces mere og mere nedbrudt. Til sidst overtager kvinden mandens værdier og er fuldstændigt underlagt ham. Dermed er hun ophørt som selvstændigt væsen. Nedbrydningsprocessen sker ved en sammenblanding af vold og kærlighed. Uden denne sammenblanding af vold og kærlighed overtager kvindens ikke mandens værdier, da hun skal kunne identificere sig selv som en del af ham. Gennem yderligere eskalering af volden, forandres kvinden yderligere. Typisk kommer volden kommer gradvist, og kvinden accepterer en gradvis underkastelse fra mandens side. Dette betyder yderligere tilpasning og nedbrydning. Dermed vil kvinden fuldstændig underkaste sig mandens kontrol. Til sidst kontrollerer manden kvindens livsrytme, hvorefter kvinden bliver afhængig af manden og ophører som selvstændigt individ.

LOKKs voldsfaser i grøn, gul og rød beskriver et cyklisk forløb, hvor volden tiltager i styrke og kvindens situation forværres. Imidlertid vender LOKK tilbage til udgangspunktet, den grønne fase, da de antager, at mandens vold bliver svækket med tiden. LOKKs voldsspiral beskriver et forløb med en fortrydelsesfase, hvor manden opgiver volden. I dette forløb er der ikke en veksling mellem vold og kærlighed, som er afgørende hos Lundgren.

LOKK beskriver volden i tre cykliske faser. Dermed vendes tilbage til udgangspunktet. Der er en anden beskrivelse, hvor volden øges og kærligheden forsvinder. Denne kan måske betyde en tilbagevenden til et forhold, hvor manden tilgives og volden stopper.

Forskellen på de to teorier er, at der i Lundgrens teori er både vold og kærlighed, som er betydende for at manden kan opnå kontrol, mens kærligheden forsvinder i LOKKs teori.

Lundgren beskriver tre voldsfaser. Her beskrives de voldstegn, som voldsudsatte har. Der er en synlighed over for fysisk vold, som kvinderne tit forsøger at skjule. Ved andre voldsformer er der ikke samme tydelige tegn. I anden og tredje fase bliver voldsudsættelsen mere eksplicit over for kvinderne og kan have konsekvenser for livsførelsen.

De beskrevne voldsteorier beskriver de voldsramte kvinders situation. Det sker gennem voldens former som beskriver hvordan volden udføres og voldens normalisering, som beskriver konsekvenserne af volden. Dermed giver teorierne både en beskrivelse og forståelse af voldens konsekvenser. Teorierne bruges i de efterfølgende afsnit til at opnå en forståelse af voldsforhold og voldsrets ageren i forskellige situationer.

Partnervold og arbejde

I dette afsnit undersøges partnervold i forhold til international forskning af området. Der er fundet forskningsresultater fra Danmark, USA og Australien, hvor der har været forsket i kvinders tilknytning til arbejdsmarkedet ud fra et voldsperspektiv. For at forstå problemstillingen skal arbejdsmarkedstilknytningen ses i forhold til dominans af kvinden. Det undersøges hvordan denne forskning kan bidrage til forståelse af den partnervoldramtes situation og kan beskrive hjælpemuligheder i forbindelse med en indsats i forbindelse med partnervold?

En dansk undersøgelse

Set ud fra et arbejdsmarkedsperspektiv giver volden nogle begrænsninger for den voldsramte part i mulighederne for at kunne passe et arbejde.

Janne Schacke⁷ har skrevet en rapport for Servicestyrelsen om "Voldsramte Kvinders Arbejdsliv" Heraf fremgår:

"Hidtil har undersøgelser af vold i familien haft fokus på de negative effekter, volden har for kvinder og børn inden for hjemmets fire vægge – i privatsfæren. Sættes Eva Lundgrens teori om voldens normaliseringsproces ind i et generelt marginaliseringsperspektiv, bliver det tydeligt, at volden også kan have betydning for kvinder uden for hjemmet" (Schacke (2009) s. 29)

Det fremgår af rapporten, at volden i hjemmet påvirker den voldsramtes arbejdsindsats, hvilket afspejles i form af øget sygefravær (Schacke (2009) s. 45 -46). Schacke skriver senere i sin rapport:

"At hjælpe en voldsramt kvinde med at få og fastholde et arbejde kan derfor betragtes som et redskab, der både kan hjælpe kvinden i en retning mod social inklusion og som på sigt kan medvirke til, at kvinden finder en vej ud af volden" (Schacke (2009) s. 31) .

Dermed sker der en påvirkning af arbejdsindsatsen i negativ retning, når kvinden bliver voldsudsat. Derudover kan arbejde bruges til at få kvinden ud af volden. Lundgren forklarer tidligere i denne undersøgelse, at der sker en nedbrydende proces i forbindelse med, at kvinden voldsudsættes. Det er denne nedbrydningsproces, der afhjælpes ved, at kvinden forbliver i arbejde, i kraft af social inklusion i form af samværet med kollegaer. Dermed har den hjemlige voldsudøver ikke samme kontrolmuligheder. En tidligere indsats i forbindelse med det voldelige forhold kan betyde en hurtigere proces ud af volden (Schacke (2009) s. 31 - 32). I arbejdstiden har kvinderne en voldspause. Voldspausen kan være med til at give selvværd på grund af anerkendelse fra kollegaer. Arbejde kan hjælpe kvinderne med at være rollemodeller for deres børn. (Schacke (2009) s. 41 - 43) Det betyder, at den grænseforskydning, som Lundgren(2012) omtaler som voldens normaliseringsproces, bliver påvirket af den sociale inklusion som kvinden, ifølge Schacke, oplever

⁷ Janne Schacke er konsulent i Servicestyrelsen. Hun har skrevet rapporten "Voldsramte kvinders arbejdsliv" fra 2009. Rapporten bygger på en kvantitativ interviewundersøgelse og en kvalitativ spørgeskemaundersøgelse.

på arbejdspladsen. Påvirkningen betyder, at voldens normaliseringsproces bremses og kan forsvinde, hvilket igen betyder, at kvinden har nemmere ved at komme ud af det voldelige forhold.

Schacke beskriver flere forhold, hvor volden påvirker arbejdet. Det er forhold som stress, manglende fokus på arbejdsopgaver og frygt for, at ikke alle arbejdsopgaver bliver udført. Mange af kvinderne har et stort sygefravær. Kvinderne begrundes selv sygefraværet med eftervirkninger af fysisk eller psykisk vold. Flere kvinder forklarer hertil, at de først kan se sammenhængen mellem volden og sygefraværet, efter de har brudt med manden. Der har også været sygefravær for at beskytte børnene i forholdet, da kvinderne ikke har turdet lade manden være alene med børnene (Schacke (2009) s. 55 - 57).

En del kvinder oplever, at voldsudøveren har lagt pres på dem, mens de er på arbejde, fordi voldsudøveren ikke ønsker, at kvinden arbejder. Det kan ske gennem latterliggørelse. Det sker, at manden ringer til kvinden i arbejdstiden og chikanerer hende. Opringningerne opfattes af nogle af kvinderne som kontrol og overvågning i arbejdstiden. Ligeledes skal kvinden ofte aflevere sin løn, som hun herefter ikke selv disponerer over. I undersøgelsen vurderer Schacke, at volden retter sig mod kvindernes selvværd med det formål, at kvinden skal se sig selv i rollen som husmor, ligesom kvinden ikke skal have socialt samvær med kollegaer. Det ses ikke, at kvinden bliver forhindret i at tage et arbejde, men derimod at volden besværliggør mulighederne for, at kvinden kan fastholde et arbejde. (Schacke (2009) s. 45 - 54).

Omkring 1/3 af de kvinder i undersøgelsen, der har haft beskæftigelse i årene op til undersøgelsen, har ikke indgået i et socialt fællesskab på arbejdspladsen. Det kan skyldes, at voldsudøver har forsøgt at isolere kvinderne fra det sociale fællesskab. (Schacke (2009) s. 57 - 59). Schacke beskriver, at alle disse forhold: kan medføre fyringer:

"Kan i sidste ende betyde, at kvinderne bliver fyret eller selv siger op" (Schacke (2009) s. 59).

Schackes undersøgelse indeholder de voldsformer, som i tidligere afsnit refererer Isdal (2000). Når lønnen skal afleveres, er det økonomisk vold, og når kvinden opsøges, både fysisk, ved telefoneringer eller ved manglende ret til at deltage i sociale arrangementer, er det psykisk vold.

I forhold til Lundgrens (2012) teorier ses, at deres partner udsætter kvinderne for pres i forhold til ikke at være sammen med kollegaer som en del af voldens dynamik, hvor fysisk isolering bliver brugt til social kontrol. Dermed sker der igen en kontrol af livsrytmen, hvor der sættes grænser for, hvem

kvinden må være sammen med. Dette kan igen føre til en fysisk isolering, hvorved manden overtager kvindens mulighed for at handle selvstændigt. Volden påvirker kvinderne, så de får vanskeligheder ved at arbejde. Når kvinderne ikke har arbejde, kan dette måske skyldes, at manden har fuld kontrol over kvinden.

Hvis der derimod sker en inklusion i forhold til kollegaer, fastholdes kvinderne på arbejdspladsen, da kvinden får en volds pause, mens hun er på arbejde. Når voldsudøver så øger sine kontrollerende chikane, ved fremmøde, telefonopringninger og lignende i forhold til kvinden i arbejdstiden, skal opbakningen til kvinden fortsætte. Den nedbrydende proces i forbindelse med kvindens voldsudsættelse kan, ifølge Schacke (2009), afhjælpes ved, at kvinden forbliver i arbejde.

Der kan ske en afskedigelse af kvinder på grund af højt sygefravær og på grund af manglende arbejdsindsats, også når dette sker på grund af partnervold.

En undersøgelse fra Kentucky

Jennifer E.⁸ Swanberg og Caroline⁹ Macke har skrevet artiklen "Intimate Partner Violence, Employment, and the Workplace" Heri beskrives udbredelsen af partnervold og brug af arbejdspladsstøtte som regulerende faktor.

Om deres undersøgelse skriver forfatterne, at social forskning er mangfoldig, men at det sjældent har omfattet forskning i mennesker, som er i arbejde. Holdningen til lønnet arbejde i USA gennem det 20. århundrede har været, at lønarbejde er forbeholdt mænd. Dertil har kvinder lavet ulønnet arbejde for at opfylde familiemedlemmers behov. Holdningen gennem det 20. århundrede til lønnet arbejde for kvinder har været, at dette var en belastning for familien, fordi kvinden ikke samtidig kunne varetage opgaverne i hjemmet. Imidlertid svarer denne beskrivelse ikke til nutidens virkelighed. Kvinder i USA er i dag en del af arbejdsmarkedet. Socialarbejdere har ikke haft fokus på partnervoldens arbejdsmæssige og samfundsmæssige konsekvenser (Swanberg (2006) s. 392).

⁸ Jennifer E. Swanberg, PhD var i 2006 Assistent Professor ved Lexington University, Kentucky. Hun har siden 2020 været Professor ved Department of Health Science, Johnson & Wales University, Rhode Island.

⁹ Caroline Macke er Professor ved Social Work department på Northern Kentucky University

Betydningen af partnervold

Gennem litteraturstudier beskrives partnervold som sabotage, forfølgelse og chikane. Hvis voldspersonen ikke ønsker, at den voldsudsatte, skal møde på arbejde kan der udøves sabotage i form af manglende børnepasning, klipning af hår, slukning af vækkeur eller lignende. Der bliver foretaget telefonopringninger af voldsudøver. Han møder også op på kvindens arbejdsplads. Partnervolden betyder en negativ indvirkning på de partnervoldsramtes arbejdsindsats og beskæftigelse. Partnervold koster arbejdsgiverne penge på grund af tabt produktivitet, hvorfor det er i virksomhedernes interesse at afhjælpe problemerne. Der er imidlertid få eksempler på, at virksomheder har indført politikker til håndtering af sociale problemer. Mange virksomheder fyrer derimod ofrene for partnervolden, hvorfor det bliver vanskeligere for ofret at forlade den voldsudøvende partner (Swanberg (2006) s. 393 - 395).

Arbejdspladsundersøgelse

Der er gennemført en kvalitativ undersøgelse om partnervold. Den er foretaget blandt kommunalt ansatte i en kommune i Midtvesten i USA. Undersøgelsen blev lavet i 2001. Kommunen har på undersøgelsestidspunktet 2.428 medarbejdere, der alle er blev bedt om at deltage. 38% tilbagesendte et fuldstændigt svarskema. Heraf har 34 deltagere oplevet partnervold inden for det foregående år (Swanberg (2006) s. 396 - 398).

Selve undersøgelsen viser, at både mænd og kvinder er udsat for partnervold. Der er flest kvinder. Spørgsmålene i undersøgelsen viser, at de partnervoldsudsatte medarbejdere er glade for deres job. Der er givet hjælp fra arbejdspladsen til de partnervoldsramte; dette både fra selve arbejdsgiveren og fra kollegaer. Denne hjælp er medvirkende til, at mange forblev på arbejdspladsen. En anden faktor for at blive på arbejdspladsen er at de voldsramte har en arbejdsindtægt, som er vigtig for familien (Swanberg (2006) s. 398 - 400).

De partnervoldsramte fortæller, at beskæftigelsen er af betydning både følelsesmæssigt og økonomisk. Beskæftigelsen betyder, at de partnervoldsramte er i stand til at kunne klare volden, men der er mange, som er afhængige af partnerens indtægt. Swanberg og Macke (2006) foreslår, at der skal laves en voldsplan på arbejdspladserne, og at socialarbejdere og andre på arbejdspladsen kan hjælpe den enkelte til at komme ud af partnervoldssituationen. Dette kræver imidlertid, at

personaleledelsen bliver bekendt med problemerne, hvilket også kan betyde fare og frygt i forbindelse med fortsat ansættelse. (Swanberg (2006) s. 401 - 403).

Swanberg og Macke konkluderer:

“The stigma associated with IPV often silences victims, even when disclosure could enhance their and their coworkers’ safety and security. Furthermore, the findings suggest that social workers could be beneficial in helping employed victims of IPV maintain their jobs and stay safe. Finally, the findings raise questions about whether workplace supports, in combination with social services that are aimed at addressing job retention among IPV victims, could help reduce the economic insecurity experienced by many victims of IPV” (Swanberg (2006) s. 404).

Undersøgelsen viser, at de partnervoldsramte er glade for deres job, og at de ønsker at bevare dette. Selve økonomien i jobbet er en af de væsentlige faktorer. Det kan skyldes, at økonomisk indtægt giver bedre muligheder for at kunne klare sig uden en partner. Undersøgelsen viser også, at både kollegaer og selve arbejdspladsen hjælper den partnervoldsramte. Der er særligt interessant, at forfatterne anbefaler brug af socialarbejdere og andre ansatte på selve arbejdspladsen i forbindelse med arbejdsfastholdelse af partnervoldsudsatte. Ud over dette uddannes der socialarbejdere på University of Kentucky, hvorfor beskæftigelse af socialarbejdere har særlig interesse for stedet. Hvad kan betyde, at der er et særligt kendskab til, hvad socialarbejdere kan. Ansættelse af socialarbejdere til at hjælpe voldsramt personale sammen med andre kollegaer til den voldsramte, svarer til mentorordninger til udsatte ansatte i en dansk kontekst. Dermed kan der i Danmark arbejdes med de samme støttemuligheder, efter gældende lovgivning.

Fastholdelse i beskæftigelse og partnervold, undersøgelse fra Ohio

Andrea Borchers¹⁰, Rebecca Lee¹¹, Donna S. Martsof¹² og Jeff Maler¹³ har gennemført en undersøgelse om partnervold og beskæftigelse, kun med kvindelig deltagelse:

“All participants initially tried to stay in the violent relationship and maintain employment while struggling to keep work and violence separate. A majority hid injuries with clothes or make

¹⁰ Andrea Borchers er Associate Professor of Nursing på Kettering College, [Ohio State University](#)

¹¹ Rebecca Lee er Associate Professor, University of Cincinnati, College of Nursing

¹² Donna S. Martsof er Professor and Associate Dean for Research and Translation, University of Cincinnati

¹³ Jeff Maler er Emergency Trauma Nurse - United States Army

up or hid emotional expression during work” --- “However, eventually, all participants reached the conclusion that keeping their work separate from their violent relationship was not possible. They all determined that they could not be both in a violent relationship and maintain work” (Borchers (2016) s. 471).

Undersøgelsen blev udført i 2016 med 32 deltagende kvinder (Borchers (2016) s. 471). De udvalgte kvinder var i stand til at adskille arbejde og vold ved at fokusere på arbejdet, mens de var på arbejdspladsen. Når voldsudøveren intensiverede volden og kontrollen, blev kvinderne mere opmærksomme på, at de var volds ofre. Bevidstheden herom begyndte, da kollegaer, familie og venner konfronterede kvinderne med oplysninger om de er voldsudsatte (Borchers (2016) s. 472 - 473). Det førte til:

“Once aware of the entangled work and IPV, the unraveling process was further facilitated in four common ways: (a) receiving emotional or physical help from others, (b) standing up to the abuser, (c) putting her trust in God, and (d) having a reason to get out of the relationship” (Borchers (2016) s. 473).

Resultatet ved undersøgelsens afslutning var:

“Three trajectories were identified among women who had experienced IPV and were attempting to attain and maintain employment: (a) continuously entangled, (b) attempting to disentangle, and (c) completely disentangled” (Borchers (2016) s. 474).

Gruppe A bestod af 15 kvinder, der typisk var under 40 år på undersøgelsestidspunktet. Voldsudøver opsøgte kvinden i løbet af dagen. Selv om kollegaer bakkede op, opsigte kvinderne i denne gruppe selv jobbet for ikke at blive fyret. Disse kvinder var stadig volds ofre, mens de blev interviewet (Borchers (2016) s. 474).

Gruppe B bestod af 12 kvinder, primært under 40 år. Her er forsøgtes at adskille arbejdet fra voldssituationen. Kvinderne forsøgte også at sige fra over for voldsudøveren, selv om det var svært. Kvinderne involverede kollegaer og andre i deres problemer (Borchers (2016) s. 474 - 475).

Gruppe C bestod af 7 kvinder. Det var typisk ældre kvinder, der er glade for deres arbejde. De kunne holde partnervold og arbejde adskilt. Kvinderne var opmærksomme på voldssituationen, og de fik hjælp fra venner og familie. Arbejdspladsen var et sikkert sted uden vold. Disse kvinder forblev i arbejde.

Forfatterne konkluderer, at det er vanskeligt for kvinder, der er udsat for partnervold, at kunne fastholde beskæftigelse.

Undersøgelsen viser, at når man er glad for sit arbejde, får hjælp på arbejdspladsen og kollegaer er opmærksom på det voldelige forhold, kan arbejdet fastholdes. Hvis kvinderne derimod ikke kan holde vold og arbejde adskilt, bliver de afskediget og er stadig voldsofre. Undersøgelsen viser også, at hvis der ydes den fornødne hjælp til kvinderne i forhold til volden, kan de fortsat bibeholde beskæftigelse.

Undersøgelse i Australien

En undersøgelse er lavet i det sydøstlige Australien i staten Victoria af Kate Farhall¹⁴, Kaye Quek¹⁵ og Laura McVey¹⁶. Undersøgelsen er lavet i et område, hvor der ikke er storbyer. Området er præget af traditionelle kønsroller med traditionel social dynamik, og med reduceret adgang til forskellige tjenester. (Ferhall (2022) s. 383). Undersøgelsen er lavet som interviews med forskellige eksperter inden for arbejde, vold, sundhed og jura (Ferhall (2022) s. 388).

En læge fortæller, at ingen tror på ofre, når de på arbejdspladsen fortæller om vold i familien. En leder fortæller, at en ansat kvinde er voldsudsat i hjemmet. Det får lederen til at spekulere over, hvordan kvinden kan hjælpes. Flere ansatte taler om muligheden for, at arbejdsgiver yder støtte til den voldsramte. (Ferhall (2022) s. 390 - 392).

“Most starkly, the data indicate that a profound reimagining of workplace responsibilities specifically to victims of domestic and family violence is needed to implement a feminist ethics of care at the work-violence interface. While some participants noted positive changes in how workplaces approach the issue of DFV” (Ferhall (2022) s. 392).

Mange voldsramte kvinder er modvillige eller skamfulde i forhold til at involvere arbejdspladsen, også selvom de er trygge ved at gå på arbejde. Det betyder, at arbejdsgiverne ikke kan udvise omsorg over for de voldsudsatte, også selv om volden påvirker arbejdsindsatsen. Problemerne er mange gange tosidige, da arbejdsgiverne også ofte skal anerkende voldsudøveren som en del af deres personale. Dermed skal der arbejdes med kulturen på arbejdspladsen, så skaderne ved volden

¹⁴ Kate Farhall Honorary Principal Research ved RMIT University, Melbourne

¹⁵ Kaye Quek er Senior Lecturer ved RMIT University, Melbourne

¹⁶ Laura McVey er Research assistant ved RMIT University, Melbourne

kan begrænses. Det påpeges i undersøgelsen, at de faglige organisationer skal inddrages i forhold til partnervold. (Ferhall (2022) s. 392 - 394).

Undersøgelsen viser tre måder, hvorpå arbejdsgiverne kan omlægge deres arbejdspladskultur. Den første er, at arbejdsgiverne skal udvise mere empati over for deres ansatte og prioritere voldsopretholdelses behov for omsorg. Den anden er, at arbejdsgiveren skal sørge for en mere kønsligestillet arbejdskultur, hvor der er nytænkning i feltet mellem vold og arbejde. Det tredje er større fleksibilitet i forhold til grænsefladen mellem vold og arbejde, så de organisatoriske rammer for arbejdet ikke hindrer en mere omsorgsfuld praksis (Ferhall (2022) s. 397 - 398).

Undersøgelsen viser et behov for, at arbejdspladsen inddrages i forbindelse med afhjælpning af konstateret partnervold. På arbejdspladser ses en positiv stemning fra både leder og personale over for at yde hjælp. Det er også påpeget, at der skal ske en erkendelse af et voldsproblem, og at voldsudøver kan være ansat på samme arbejdsplads som voldsoffer. Det sidstnævnte kræver en grundig sikkerhedsindsats. Der lægges op til arbejdsmiljøinitiativer, hvor medarbejderen sættes i centrum på arbejdspladsen. Det betyder, at det er arbejdsgiveren, som har et særligt ansvar over for den voldsudsatte medarbejder, så der kan udvises særlig empati. Artiklen påpeger, at fagforeninger skal inddrages i denne proces. Der er grundlæggende et spørgsmål om medarbejderrettigheder.

Som undersøgelsen påpeger, skal der ske en nytænkning af muligheder for, at det kan lade sig gøre at begrænse skaderne opstået ved partnervold. I denne proces skal arbejdspladsen arbejde med arbejdspladskulturen, så medarbejderne opdager, når en kollega bliver voldsudsat, og det er naturligt at gribe ind og støtte medarbejderen.

Set i en dansk kontekst kan det i artiklen tolkes som værende en moralsk pligt for arbejdsgiverne at yde omsorg over for sit personale. Dermed tager arbejdsgiveren et ansvar for, at forholdene på arbejdspladsen også giver muligheder for, at udsatte medarbejdere kan arbejde der. Derfor lægger artiklen op til en diskussion af arbejdsgiverens moralske ansvar over for de ansatte og for arbejdsmiljøet. Artiklen viser også, at der kan startes en debat, og påpeger, at der skal ske en nytænkning af arbejdspladsens rolle i forhold til voldsudsatte medarbejdere. Det, at der er forhold, som er forskellige i Australien henholdsvis i Danmark, betyder, at der er områder, hvor der skal tænkes og reageres forskelligt, men det ændrer ikke ved et behov for nytænkning.

Delkonklusion

Schackes undersøgelse tager direkte udgangspunkt i Lundgrens (2012) teorier, hvor der sker en nedbrydningsproces i forbindelse med kvinden voldsudsættes. Schackes undersøgelse beskriver samtidig forholdene i en dansk kontekst, hvorfor undersøgelsen omhandler danske problemstillinger. Schackes undersøgelse viser, at ved fastholdelse af arbejde og inklusion med kollegaer kan volden reduceres og arbejdet kan fastholdes. Undersøgelsen viser derudover, at inklusionen kan medføre, at kvinden kommer væk fra volden i forbindelse med arbejdet, hvorfor kvindens almene tilstand forbedres. Hvis kvinderne derimod ikke deltager i det inkluderende fællesskab, kan dette medføre afskedigelse eller pres for selv at sige op.

Både Schackes (2009) samt Swanberg og Mackes (2006) undersøgelser viser, at partnervold betyder øget sygefravær. Tre af undersøgelseerne viser, at volden betyder reduceret arbejdsevne og vanskeligheder med at fastholde et arbejde. Ligeledes viser de to amerikanske undersøgelser, at der er gensidig afhængighed af indtægter. Alle undersøgelserne peger også ind i Lundgrens (2012) betragtninger om partnervold, hvor der i forbindelse med volden øges, sker en øget kontrol af kvindens livsrytme.

Swanberg og Mackes (2006) undersøgelse viser, lige som Schackes (2009) undersøgelse, at arbejdspladsen kan understøtte den voldsudsatte. Ligeledes viser undersøgelsen, at den voldsudsatte kan fortsætte med at arbejde, og at mulighederne herfor er bedre med kollegial støtte på arbejdspladsen, der svarer til mentorordninger i dansk kontekst.

Borchers, Lees, Martsolfs og Malers (2016) undersøgelse er speciel derved, at alle deltagerne har valgt at blive i et voldeligt forhold. Den viser, at man kan fortsætte arbejdet, selv om man er voldsudsat. Også her er kollegial hjælp en væsentlig faktor. Det konstateres i artiklen, at hvis kvinden er i stand til at adskille volden i parforholdet og se arbejdssituationen som et sikkert sted uden vold, kan arbejdet fastholdes. Artiklen viser også, at hvis denne adskillelse ikke sker, er det vanskeligt at fastholde jobbet. Alle kvinderne der blev i jobbet fik hjælp fra kollegaer, hvilket også var medvirkende ved en jobfastholdelse.

Ferhalls, Queks og McVeys (2022) undersøgelse omhandler arbejdsgivers ansvar for, at de ansatte har ordentlige arbejdsforhold. Der er skamfølelse ved at tale om at være voldsudsat, og ikke alle tror på det den voldsudsatte fortæller. I undersøgelsen beskrives, at den voldsudsatte kan

arbejde på samme arbejdsplads som voldsudøver, hvilket dog kræver en særlig indsats af arbejdspladsen. Derfor skal arbejdspladskulturen ændres i form af, at arbejdsgiver får et større moralsk ansvar for de ansatte. Ligeledes påpeges, at der skal ske en nytænkning af arbejdspladsens rolle i forbindelse med at have voldsudsatte ansatte.

Undersøgelser i Danmark, USA og Australien viser at arbejde kan være med til at afhjælpe konsekvenserne af partnervold. Undersøgelserne viser, at hvis den voldsramte kvinde kan holde volden ude af arbejdspladsen, er hun i stand til at kunne arbejde. Derudover viser de samme undersøgelser, at voldsramte kvinder har et større sygefravær, med deraf større risiko for ophør af arbejdsforholdet. Derfor fastholdelsen af de voldsramte kvinder ske gennem støttende kollegaer og ledere på arbejdspladsen. Undersøgelse viser desuden, at en ny arbejdspladskultur kan medvirke til at forbedre forholdene for de voldsramte på arbejdspladsen. Dermed viser undersøgelser om partnervold, arbejde og arbejdspladsrelaterede forhold, at en indsats over for de voldsramte kvinder på arbejdspladsen kan bidrage til at en større forståelse og fastholdelse af kvinderne i forhold til arbejdsmuligheder.

Kvindekrisecenteret

I denne undersøgelse er der indsamlet data fra 3 kvindekrisecentre. Selv om de ligger i samme område af Region Sjælland, er de forskellige. Der er to centre som ligger i en by, og det tredje center ligger på landet.

Det første, jeg møder ved ankomsten til hvert af de 3 centre, er et lukket miljø med låste døre. På det ene kvindekrisecenter i byen er facaden en gammel butik, hvor vinduerne har film på, så der kun kan kigges ud. Jeg bliver lukket ind og bliver vist igennem bygningen ind til et lille kontor. Her præsenterer den kvinde, der lukker mig ind, sig som socialrådgiver og den person, jeg skal interviewe.

På det andet kvindekrisecenter, som også ligger i en by, er der en gitterport, man skal igennem for at komme ind i centeret. Jeg ringer også på her og bliver vist ind i et kontor, som ligger uden for selve kvindekrisecenteret. Her bliver jeg også modtaget af en kvindelig socialrådgiver, som er den person, jeg skal interviewe.

På disse to kvindekrisecentre ser jeg ikke andet af krisecenteret end en gennemgang og et mødelokale. Jeg får ikke lov til at tale med nogen af beboerne. Det første sted er begrundelsen, at det er en del af deres politik, at der ikke må tales med beboerne. På det andet krisecenter er begrundelsen for afslag, at ingen af beboerne havde boet ret længe på kvindekrisecenteret og derfor ikke var klar til en samtale, selv om det var ud fra en forskningsbegrundelse. På disse to krisecentre taler jeg kun med den socialrådgiver, som tager imod mig. Selv om de to begrundelser argumenterer for, at beboerne skal beskyttes, er det også udtryk for en lukkethed over for omverdenen omkring, hvad der sker på et krisecenter.

På det tredje kvindekrisecenter, som er placeret i landlige omgivelser med marker omkring, var døren også låst, og der skulle ringes på. Her blev jeg igen mødt af en socialrådgiver. Hun inviterer mig med ind på et kontor. Døren til rummet blev ikke lukket, og der var straks beboere, som kom ind og sagde goddag. Jeg talte med socialrådgiveren og med de tilstedeværende beboere uden for referat. Herefter kom lederen af kvindekrisecenteret. I løbet af besøget blev jeg inviteret ind på et beboelsesværelse, krisecenterets køkken og andre fællesrum, hvor beboerne samles. Jeg interviewede lederen, en socialrådgiver og 3 beboere. De sidste beboere ønskede ikke at blive interviewet. På dette krisecenter var der en imødekommende og åben stemning, da jeg først var kommet ind.

Beboerne og krisecenteret

Flytning til et krisecenter skyldes voldsudsættelse i hjemmet. Angelika Henschel ¹⁷ beskriver dette således:

“Kinder und Jugendliche, die mit ihren Müttern in Frauenhäuser fliehen müssen, um dort vorübergehend Schutz, Unterstützung, Beratung und Betreuung zu erhalten, entkommen so häufig erstmals der familiären Gewalt und Isolation. Sie erhalten dort, je nach vorhandenen Ressourcen, die Möglichkeit, über ihre Erlebnisse zu berichten, sich mit den in der Familie gemachten Gewalterfahrungen und mit ihrer Beziehung zur Mutter, den Geschwistern und anderen Kindern, die sich in ähnlichen Situationen befinden, auseinanderzusetzen. Sie können zur

¹⁷ Angelika Henschel er Professor für Sozialpädagogik, insbesondere Genderforschung, Jugendhilfe und Inklusion ved Lüneburg Universität

Ruhe kommen und erfahren in der neuen, wenn auch fremden Umgebung, dass sie keine Angst mehr zu haben brauchen“ (Henschel (2023) s. 136)

Kvinder, der bliver indskrevet på et kvindekrisecenter, har været udsat for partnervold. På krisecenteret får kvinderne og deres børn fred og ro. Et krisecenter beskriver henvendelsen således:

”Der er nogle kvinder, der ringer og siger. Min situation er sådan og sådan, og jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre.” --- ”Det kan være kommunerne, der ringer og siger prøv og hør. Vi har en kvinde og hendes børn, og de bliver udsat for fysisk og psykisk vold i hjemmet og de skal afsted nu – har I en plads?” (Krisecenter 2 (2024) s. 9).

På de 2 andre krisecentre har de samstemmende forklaringer. Henvendelserne skyldes, at der er familiære problemstillinger, som også indebærer voldsproblematikker af forskellig karakter. Det forklares på denne måde:

”de 2, vi ofte støder på, det er jo psykisk og fysisk” (Krisecenter 1 (2024) s. 1)

”Så er det jo en eller anden form for den samlivsproblematik, vi oplever. Vi har også gennem tiden haft haft nogen” --- ”hvor det har været social kontrol fra en mor eller en far, altså hvor personen måske egentlig er over 18.” (Krisecenter 1 (2024) s. 2)

De hyppigste voldsformer er fysisk- og psykisk vold, hvilket beskriver voldens karakter, beskrevet i tidligere afsnit af Isdal (2000). Det forklares senere i interviewet, at der også indskrives unge på krisecenteret, som er voldsramt af forældre (Krisecenter 3 socialrådgiver (2024) s. 16).

”Og så har de bare en masse psykisk, der kører rundt i hovedet på dem også, ikke (Krisecenter 3 socialrådgiver (2024) s. 16). Og de har typisk også noget med i bagagen fra deres barndom” (Krisecenter 3 socialrådgiver (2024) s. 17).

Kvinderne har ofte psykiske problemstillinger. Hvis kvinderne behøver psykiatrisk behandling, er de ikke medtaget i denne undersøgelse. Der kan være kvinder, som har problemer, der stammer fra barndommen med vold i hjemmet. Det kan ifølge Henschel have konsekvenser i form af udviklingsmæssige svækkelser (Henschel (2023) s. 134). Der kan også være andre problematikker end direkte vold, som er afgørende for henvendelsen:

"De kommer jo hertil, fordi de ikke har noget sted at bo, og så har de typisk heller ikke noget netværk." --- "Der er heller ikke så mange af dem, der har en familie, der støtter dem" (Krisecenter 3 socialrådgiver (2024) s. 16).

Andre problematikker kan være meget forskellige. Det er typiske er, at kvinderne er meget alene og mangler et netværk.

Kvinderne, der kommer til et kvindekrisecenter, er normalt udsat for vold i den nære familie, hvilket afstedkommer psykiske problemstillinger. Kvinderne har ikke noget andet sted at henvende sig end på krisecenteret, og de ikke har en bolig. Nogle få har et netværk, som hjælper dem, men de fleste har en meget begrænset omgangskreds.

Livet på krisecenteret

Kvinden, der ankommer på et krisecenter, skal vænne sig til forholdene. Det skal ske forholdsvis hurtigt.

"Men det gør vi ret hurtigt, må jeg sige de den 1. uges tid 14 dage, der får de et lille overtræk ved at finde ud af at de er her, men ellers så begynder vi med det samme. Får dem skrevet op til boliger, fordi det tager tid at få en bolig"--- "Det skal indarbejdes, at man også skal herfra, og de mærker selv, hvornår de er færdige med at være her og gennemsnitligt af 3 til 5 måneder 6 måneder max altså gennemsnittet. Så har vi nogle forløb der er længere, også nogle der er kortere" (Krisecenter 2 (2024) s. 28 – 29)

Krisecenteropholdet starter med at undersøge den enkelte kvindes situation. Der tages fat på en boligopskrivning med det samme, da det kan være svært at få en bolig. Kvinderne er gennemsnitligt 3 til 6 måneder på dette krisecenter 2. Den gennemsnitlige indskrivningstid fremgår af statistik i indledende afsnit.

"Vi tilbyder åben rådgivning her i huset. Det vil sige, at man kan få en ambulant samtale, som er helt anonym. Man kan komme ind og snakke omkring, hvis man oplever noget i sit parforhold, som føles forkert" (Krisecenter 1 (2024) s. 3)

I interviewene med de tre krisecentre fortælles, at opholdet på krisecenteret består af hjælp til forskellige problemstillinger. Derfor får kvinderne rådgivning. Rådgivningssamtalerne er en mulighed for at få oplysninger om den nye beboer.

Forsørgelsesproblemer tages de hurtigt fat på. Nogle hjælpes med at få kontakt til jobcenter i den kommune, hvor krisecenteret ligger (Jobcenter 1 (2024) s.13). Der ydes også hjælp i forbindelse med enkeltydelser og tilsvarende, da kvinderne sjældent har noget med fra tidligere hjem (Krisecenter 1 (2024) s. 14). Det kan også være forholdet til en bank (Krisecenter 2 (2024) s. 7). Et enkelt krisecenter har en aftale om, at der kan købes billig mad, som er tæt på en udløbsdato. (Krisecenter 1 (2024) s. 7)

Herefter hjælpes med at få børnepasning. Der er ikke Aula kommunikation, da fælles forældremyndighed betyder, at tidligere partner kan have adgang til oplysningerne (Krisecenter 1 (2024) s. 16). Kvinderne hjælpes med sikkerhedsregler over for den partner, de er flyttet fra. Det kan være polititilhold. Sikkerhedsforanstaltningerne skyldes, at tidligere partner er voldsudøver (Krisecenter 3 leder (2024) s. 3).

Det er et stort problem at finde en bolig. Problemet skal være løst, inden den enkelte kvinde kan flytte. Krisecentrene oplyser, at det er de færreste, der er skrevet op i et alment boligselskab. Derfor er kvinderne overladt til det private boligmarked (krisecenter 2 (2024) s. 35). Mange bliver skrevet op i Syddan, en privat boligformidler (Krisecenter 1 (2024) s. 21). Der er også muligheder via boligportalen, hvor det også koster penge at få oplysninger om de boliger, de har. Et enkelt krisecenter har licens til, at beboerne kan søge der (Krisecenter 1 (2024) s. 20) .

To ud af de tre krisecentre har nattevagt, hvis beboerne har problemer, de gerne vil tale om (Krisecenter 1 (2024) s. 6) og (Krisecenter socialrådgiver 3 (2024) s. 6). Et sted bager nattevagten boller (Krisecenter Socialrådgiver 3 (2024) s. 6). Behovet for nattevagt begrundes således:

"Vores borgere altså kan komme i kontakt med nogen. Ja, man kan sige oftest oplever vi ude på de lidt sene nattetimer, aften timer i hvert fald i starten" --- "så kommer der en masse tanker" (Krisecenter 1 (2024) s. 6).

Livet på krisecenteret er et kortere forløb, hvor der tages fat på forskellige problemstillinger. Det er opskrivning til bolig, og der søges om offentlig forsørgelse, hvis der ikke er anden forsørgelsesmulighed.

Kvindernes voldsproblemer

Når kvinderne kommer på et krisecenter, bliver de tilbudt 10 psykologtimer til afhjælpning af deres problemer i forbindelse med vold. Dette er bestemt i Serviceloven. Det er ikke alle voldsudsatte kvinder, der kan komme på de fleste krisecentre:

"Vi tager ikke imod misbrugere eller svære psykiatriske diagnoser, fordi det har vi bare ikke. Nej, men altså der har vi ikke midlerne til at hjælpe med, så hvis vi finder ud af, at de har det, så bliver vi nødt til at være visitere dem til et sted, der kan hjælpe med det" (Krisecenter 3 socialrådgiver (2024) s. 8).

Der er ikke indskrevet kvinder med alvorlige psykiske problemstillinger. De bliver henvist til psykiatrisk behandling. Kvinderne, der kommer på krisecenter, har været udsat for forskellige voldsformer, som beskrevet i Isdals (2000) teori, se tidligere afsnit.

"Specielt den seksuelle vold kan være lidt sværere at åbne op omkring og så det lidt mere sårbart. Ja men men den er der også social kontrol og og lignende" (Krisecenter 1 (2024) s. 6)

"Det kan være alt lige fra fysisk vold, social kontrol, psykisk vold, manipulation, man kontrollerer økonomien, man fratager den anden part, egne midler, kontrollerer og inddrager dankort eller hvad det nu kan være ja" (Krisecenter 1 (2024) s. 3)

Der er også kvinder der kommer på krisecenter som har voldsommere konsekvenser af volden.

"Der er nogle, der har det meget slemt, forstået på den måde, de pressede så langt ud og har været så lang tid i det her voldelige forhold, at de har svært ved at overskue at få spist mad, for eksempel, eller skulle tage sig ordentligt af deres børn eller komme i bad eller sove" (Krisecenter 2 (2024) s. 10)

"Der er nogen, der er i voldsom krise, hvor man tænker, det her det, det skal være nu, og det er tit dem, der kommer med andre" --- "Det der sker man bliver handlingslammet" (Krisecenter 2 (2024) s. 10))

Volden har været af kontrollerende karakter efter Lundgrens (2012) teorier og kan have kontrollerende karakter i forhold til livsrytmen, med deraf følgende konsekvenser. Det næste eksempel er knapt så handlingslammende:

"Ikke nogen kvinder, der tager på krisecenter, tænker nu skal jeg bare lige have en pause. Altså det er jo fordi, at der er der er noget frygt forbundet med det her, tænker jeg, hvis jeg skal kunne kunne fortsætte med at leve og have det godt at passe på mine børn, så skal jeg væk" --- "Der er også nogle der frygter for deres liv som flygter på på strømpesokker og hun har en lille pose med med et par trusser og en tandbørste" (Krisecenter 2 (2024) s. 24)

I dette eksempel er kvinderne handlingsparate, når det gælder. Dermed er der stadig initiativ tilbage, som kan hjælpe dem videre i livet. Dermed kan arbejdet med kvinder, der har været udsat for forskellige voldsformer, have forskellige udfordringer i forhold til at kunne vende tilbage til et mere normaliseret liv.

Personaler på kvindekrisecentrene ved noget om vold og om hjælp til at komme videre i livet. Volden er det centrale omdrejningspunkt i deres arbejde.

Jeg har interviewet 3 kvinder på det ene krisecenter. Den første kvinde fortæller at hun kom på krisecenter:

"på grund af vold fysisk op til sex vold" (Beboer 1(2024) s. 1). "Det er fra min exmand, så jeg kom efter her med det samme" --- "Fordi jeg må jo ikke på hos mig i mit hos min mand, min søn og min niece, fordi han har, vold fra mig. Så det var ikke særligt sikkert sted" (Beboer 1 (2024) s. 2)

Hun fortæller videre at:

"Det er min veninde, der har hjulpet mig"(Beboer 1 (2024) s. 2)

Citaterne viser en person udsat for seksuel vold udført af eksmanden. Detaljer er ikke oplyst. Hun forklarer, at hun kom på krisecenter sammen med sønnen, da hjemmet ikke var et sikkert sted at være.

Kvinden fortæller senere at hun stadig arbejder med rengøring (Beboer 1 (2024) s. 3).

En anden beboer fortæller:

"Han har nægtet mig at gå ud, det er jo psykisk vold" --- "Jeg er jo ikke i tvivl om, at den voldshandling, overbevist mig om hvis de det det. Det ved jeg godt det er det." --- "selvom han ikke fysisk fastholder altså stadigvæk slemt" (Beboer 2 (2024) s.1)

Senere sagde kvinden:

"Jeg kom herud. Havde jeg ikke en krone på lommen og mine sønner" --- "de sørgede for, at jeg havde benzin på bilen, så jeg kom passe mit arbejde og der var mad i køleskabet og, og jeg havde jeg fik hende til lommepenge" (Beboer 2 (2024) s.7)

Denne kvinde er også psykisk voldsudsat. Hendes voksne sønner har hjulpet hende væk fra sin eksmand. Hun passer stadig sit arbejde.

Den tredje kvinde fortæller:

"Det er tredje uge" (Beboer 3 (2024) s. 1)

"Det er jo både fysisk og psykisk sårbar--- "vi har været gift i over 30." "Var det i psykisk ikke og, at hele tiden blive rasket ned" --- "Så så føler jeg det er min skyld. Det er så tænkte jeg, nej nu gider jeg ikke. Der bliver snart 60" " (Beboer 3 (2024) s. 2 - 3)

Citaterne er i rækkefølge afbrudt af spørgsmål. Denne kvinde har været gift i mange år og har voksne børn.

Hun fortæller senere i interviewet, at hun lever af resurseforløbsydelse efter mange års arbejde. Hun har fået denne ydelse efter lang tid med sygedagpenge " (Beboer 3 (2024) s. 4)

De tre kvinder fortæller alle om langvarig vold, og at de har sagt fra over for voldsudøver som årsagen til opholdet på krisecenter. De to har arbejde, og den tredje er i gang med et resurseforløb efter lang tid på arbejdsmarkedet. Volden, de har været udsat for, er mest psykisk. Dette beskrives af Isdal i tidligere afsnit. Set i forhold til Lundgren, har de været voldsudsat i lang tid, og manden har styret på deres livssituation. De tre interviewede kvinder giver alle udtryk for lettelse i forbindelse med at være kommet ud af et voldeligt forhold, ligesom de udtrykker et håb om et bedre liv sammen med deres børn, som for to af kvindernes vedkommende, er voksne. De 3 historier beskriver det samme. Der bliver sagt fra over for volden efter lang tid, og kvinderne virker lettede over at være kommet væk fra volden.

I Henschels artikel ses der en tilsvarende følelse fra de interviewede kvinder, som giver udtryk for frihed og optimisme. (Henschel (2023) s. 139).

Arbejdet på krisecentrene sikrer, at kvinderne hvor de bliver anerkendt i trygge omgivelser uden vold. Selve anerkendelsen betyder, at kvinderne ikke længere er ringeagtede, jf. Honneths

anerkendelsesteori, da de har fået selvrespekten tilbage og fået deres rettigheder igen (Honneth (2006) s. 178). På denne baggrund ses kvindekrisecenteret at have udført deres opgave, som er:

"Vores hovedopgave er at hjælpe kvinderne ud af en voldssituation" (Krisecenter 2).

Kvindekrisecentret skal hjælpe kvinderne videre i livet. Hovedopgaven er hjælp omkring voldsproblemer, som der arbejdes med gennem hele forløbet. Hvordan dette arbejde foregår, er ikke en del af denne undersøgelse. Alle kvinderne får tilbudt 10 timers psykologhjælp.

Ud af krisecenteret

Kvindekrisecentret vurderer, når den enkelte er ved at være klar til at flytte. Det gøres når:

"Vi har vurderet, der ikke er mere voldsfagligt og arbejde med sagen er stationære. Vi kan ikke gøre mere rent voldsfagligt. Det vil sige, det eneste den her borger egentlig mangler for at komme videre, det er en bolig" (Krisecenter 1 (2024) s. 18)

Når kvinderne har fundet en bolig, søges om hjælp til flytningen i kommunen. De to af krisecentrene gør ikke mere. På (Krisecenter 3 socialrådgiver (2024) s. 19) ringes der efter 10 dage for at høre, hvordan det går. Herefter er kvindekrisecenterets arbejde afsluttet for den indskrevne kvinde.

Dermed slipper krisecentrene kvinderne, og resten er op til det kommunale system. Der er ikke sikkerhed for, at kvinderne kan klare sig. Alle tre krisecentre fortæller, at efterværn normalt ikke bliver brugt. I enkelte tilfælde er det den ekstra psykologhjælp, der er fokus på. Et sted blev der sagt, uden at det blev optaget, at krisecenteret skal betales for sit arbejde, og kommunerne ikke vil betale for efterværn.

Krisecenteret vurderer hvornår opholdet ophører, hvilket sker, når voldsforløbet er stationært. Der skal være fundet en bolig inden forløbsophør. Efterværn er ikke normalt, men forekommer enkeltvist.

Arbejde og anden forsørgelse

I det foregående er der ikke skrevet noget specielt om forsørgelsesgrundlag. Det er oplyst, at mange har et forsørgelsesgrundlag med overførselsindkomst. Der er kvinder, som ikke er i stand til at kunne arbejde af forskellige helbreds- og sociale grunde. Det er også kvinder, der er gået

i gang med forskellige forløb i deres hjemkommune, inden de kom på krisecenter. Den del af interviewet, som omhandler arbejde gennemgås her.

Krisecenter 1

På krisecenter 1 hjælpes kvinderne:

"Jeg har haft nogle stykker, der er gået i gang med at studere" --- " Det er ikke fordi vi har mange, der starter arbejde, inden de stopper her, men de er jo tilknyttet jobcentret" --- "vi forsøger at klæde folk så godt på til det, og ligesom hjælpe dem i at navigere i hele det her jobcenter regi" --- " Hvis de har brug for at få udfyldt CV, hjælper dem i det." --- " men de skal også selv altså, det er ikke mig der skal sidde og skrive en ansøgning" --- "så går jeg der jævnligt på jobbet lige og kigger, så printer jeg det til dem" (Krisecenter 1 (2024) s. 32)

Dette er taget ud af en lang sammenhængende forklaring. Direkte forespurgt om der er berøringsangst over for jobsøgning svares:

" Ja det tror jeg også absolut man er. Det tror jeg altså man kan sige. Nu igen kan jeg jo kun tale for vores eget jobcenter. Vi har en gang imellem, og Jeg tror der kommer mere af det i og med der kommer mere fokus her i altså jobcentret der engang imellem ringer og siger, ved du hvad jeg sidder her med en eller anden borger og og lige pludselig så er der lukket op for posen" (Krisecenter 1 (2024) s. 32)

Krisecenter 1 fortæller, at de taler med jobcenteret, når der er problemer med kvinder, der har det svært. Der opleves at være et samarbejde. Kvinderne typisk er fredet i 3 måneder, med medvirken af egen læge (Krisecenter 1 (2024) s. 33). Jeg spørger videre om jobanvisning:

"Det synes jeg egentlig ikke. Altså og Det kan også være fordi Vi er gode til hernede fra forberede borgere på, og nu begynder der snart at ske noget ikke, og, og så så Jeg synes egentlig de fleste af dem er jo egentlig åbne for det" (Krisecenter 1 (2024) s. 33).

I den videre samtale forklares, at der er både resursestærke og -svage beboere, og at problemer ikke kan løses på 4 måneder, hvis man har været voldsramt i 10 år. (Krisecenter 1 (2024) s. 35) Der er også en del kvinder, som kommer fra andre steder i landet, fordi der er plads på centret, hvorfor de ikke kan beholde et arbejde, som ligger langt væk (Krisecenter 1 (2024) s. 12). En del kvinder har også levet af kontanthjælp eller anden offentlig forsørgelse (Krisecenter 1 2024) s. 13).

Krisecenter 1 hjælper faktisk med jobsøgning. De hjælper med ansøgninger, og de fremlægger jobannoncer for kvinderne. De fremhæver, at der er kvinder, der aktuelt ikke er i stand til at kunne arbejde. Ellers så henviser de til Jobcenteret som dem, der har denne opgave.

Krisecenter 2

Besøget på krisecenter 2 starter med at medarbejderen, inden jeg har spurgt om noget, siger:

"Jeg øh studser lidt over jeres udgangspunkt i, at krisecentrene skal sætte folk i beskæftigelse. Vores hovedopgave er at hjælpe kvinder i krise ud af en voldssituation" (Krisecenter 2 (2024) s. 1).

Herefter taler vi om mulighederne for at kunne arbejde ud fra de muligheder, som den enkelte har. Her er de væsentligste dele af samtalen:

"Der er nogen, som vi absolut anbefaler at få en sygemelding" --- "De er så hårdt ramt, de har angst, de har søvnløshed, de har alt muligt som gør, at hvis man så også presser dem ud i en beskæftigelse" --- "at det hele vælter" (krisecenter 2 (2024) s. 2)

"vi presser dem ikke, fordi vi presser ikke nogen. Vi har en holdning til, at kvinderne de er voksne mennesker. De kan godt selv. Vurdere. Hvad Der er bedst for dem i langt de fleste tilfælde i hvert fald" --- "Der er nogen som siger, jamen, jeg skal bare ud og have et arbejde fint" --- "Hvad for en strategi kan vi lægge for at du kan komme i arbejde" (krisecenter 2 (2024) s. 2)

"Vi har ikke tiltag som er beskæftigelsesrettet, fordi det er ikke kerneopgaven for krisecentrene" (krisecenter 2 (2024) s. 2)

Mere praktisk yder krisecenteret hjælp til at få etableret et samarbejde med jobcenteret, skrive jobansøgninger, ligesom de støtter kvinderne med brugen af jobnet (Krisecenter 2 (2024) s. 3). Samtalen om job afsluttes med:

"Så. Jeg vil sige for nogle kvinders vedkommende, så vil det være absurd at sende dem ud i et job, fordi de ville ikke kunne passe det" (krisecenter 2 (2024) s. 4)

"en der er sygemeldt i 8 uger fordi lige brænder på det hele og så går tilbage på arbejde" Beskæftigelsesdelen er synlig, der hvor det er relevant" (krisecenter 2 (2024) s. 6)

"Jeg skal også altså der skal jeg også sige. Krisecentret har ingen myndighed" (krisecenter 2 (2024) s. 6)

Krisecenter 2 har ikke fokus på, at kvinderne skal i arbejde. De ønsker ikke at presse nogen til noget og mener ikke, at job er vejen frem i den situation kvinderne aktuelt er i. Ellers mener de, at kvinderne selv kan vurdere, hvad de er klar til. De mener, at hjælp til jobsøgning ikke er deres kerneopgave.

Krisecenter 3

På krisecenter 3 var samtalen om job mere konkret:

"Vi har nogle på revalidering, Vi har en på ressourceydelse. Vi har Vi har tre, der er lønnet fordi de har har arbejde så har vi nogen der er på kontanthjælp" (Krisecenter 3 leder (2024) s. 4)

Det fortælles, at de tre kvinder, som er i arbejde, passer deres arbejde, og at de ikke bliver opsøgt på arbejdspladsen af deres tidligere mand, som er voldsudøver. Hvis risiko for fremmøde af voldsudøver er til stede, skal kvinden sygemeldes. Hvis dette sker, bliver de nemt opsagt (Krisecenter 3 leder (2024) s. 5).

.Omkring jobsøgning sagde leder:

"Vi kan godt hjælpe med at skrive ansøgninger, men og støtte op om det. Vi taler jo også om uddannelse og job og og alt sådan noget. Men det er svært at finde et arbejde, inden man ved hvor fanden man skal bo henne" (Krisecenter 3 leder (2024) s. 7)

"De mennesker som der så er her, deres baggrund erhvervsmæssigt" --- "Er det sådan primært folk på arbejdsmarkedet" (Krisecenter 3 leder (2024) s. 8).

Senere sagde socialrådgiveren:

"Så hjælper vi dem jo med at søge kontanthjælp" --- "For Det er typisk det de har brug for hjælp" --- " Nogle af dem har arbejdet, og de passer det, og de kører sted hver dag, men der er også nogle, der ikke kan" (Krisecenter 3 socialrådgiver (2024) s. 3)

Der er to beboere på krisecenteret, der har et arbejde. De siger begge, at de er glade for dette og fortæller, hvad de laver.

Krisecenter 3 lægger vægt på, at nogle er i stand til at kunne arbejde og er støttende omkring dette. De hjælper med jobsøgning og mener, at de skal hjælpe til med at finde arbejde. Det ændrer ikke på, at hovedfokus er på voldsproblemer og sikkerhed.

Alle krisecentrene hjælper med at skrive jobansøgninger og med kontakten til Jobcenter. Et sted hjælpes med af finde jobannoncer. Alle steder er opfattelsen, at jobcenteret er dem, der varetager jobsøgning, og alle steder er hovedfokus på vold og sikkerhed for kvinderne.

Der er stadig en stor del af kvinderne, som er i et jobcenterforløb, når de flytter på kvindekrisecenter. Det er der forskellige grunde til, hvorfor disse kvinder ikke aktuelt har fokus på jobsøgning. Det sker også, at der er kvinder, der får en pause fra jobcentret efter aftale med krisecentret. Det kan der godt være gode grunde til.

Der er kvinder, som er i arbejde, når de flytter på krisecenter. Det fortsættes under opholdet, hvis det ikke kommer på tværs af andre forhold. Kun på ét krisecenter anses fastholdelse af jobbet som væsentligt. Hvis krisecenteret mener, at kvinderne har brug for en pause efter de er flyttet på krisecentre, opfordres kvinderne til at sygemelde sig. Disse sygemeldinger ender, ifølge krisecentrene, ofte med opsigelse af kvinderne. Der er ikke hørt om bekymringer i denne forbindelse. Derimod udtrykker krisecentrene, at jobsøgning ikke er deres kerneopgave. Et krisecenter siger direkte, at de har berøringsangst over for jobsøgning.

Der er også holdningsforskelle på krisecentrene til arbejdet med job. Nogle ser opgaven for at hjælpe som vigtigere, end andre krisecentre gør. Dog er der en samlet forståelse af, at jobrelateret arbejde med kvinderne ikke er en fokusopgave.

Delkonklusion

Kvinder, der er på et krisecenter, er normalt partnervoldsudsatte og har et begrænset netværk. Mens de er på krisecenteret, lever de i trygge lukkede omgivelser. De har mulighed for samvær med ligesindede, og der bliver sørget for børnepasning, enten på centeret eller i en institution. Der sørges også for behandling af og restituering fra deres voldsproblemer. Det til bevilliges 10 psykologtimer. Det krisecenter, kvinderne kommer på, ligger ikke nødvendigvis i samme del af landet, som kvinderne bor i. Det kan skyldes særlige problemer med opsøgende voldsudøver eller lokal pladsmangel.

Voldsproblemerne dækker over de voldsformer, som Isdal beskriver. Voldsproblemerne har et normaliserende forløb, som bliver afsluttet i forskellige stadier, som Lundgren beskriver. Inden kvinderne forlader krisecenteret, sørges der for en bolig. Kvinderne forlader krisecentret, når det vurderes, at de er klar til dette i forhold til deres voldsproblemer. Dermed er hovedopgaven løst.

Udskrivningen sker, når krisecenteret vurderer, at den enkelte kvinde er klar. Efterværn forekommer kun i begrænset omfang og primært i forbindelse med psykologhjælp.

Ved ankomsten til krisecenteret har kvinderne forskellige forsørgelsesgrundlag. En del er på offentlig forsørgelse i forskellige former. Andre har arbejde. Ved afslutningen af krisecenterforløbet er der stadig kvinder, der har beholdt deres arbejde gennem forløbet. Gennem forløbet er der kvinder, der er blevet hjulpet med jobsøgninger, men der er ikke sket et målrettet forløb med jobsøgning. Kvinder, der er på offentlig forsørgelse, kan ofte arbejde under beskyttede former eller på nedsat tid.

Gennem forløbet oplever kvinderne en samlet indsats med fokus på voldsproblemer. Der gives psykologhjælp, sørges for bolig, der søges offentlig forsørgelse, hvis det er nødvendigt. Der gives sjældent efterværn, et sted siges at det er af økonomiske årsager. Hvis kvinden selv er opsøgende omkring arbejde, gives hjælp til ansøgninger og eventuelt gives jobannoncer. Der ses ikke at være et systematisk forløb, hvor alle gives hjælp til jobsøgning, som også kan være under beskyttede former, hvis kvinden ikke kan arbejde på normale vilkår. Der ses heller ikke at være en indsats, hvor man beder jobcenteret om hjælp hertil.

Dermed fremstår indsatsen på krisecenteret som omfattende voldsproblemer og bolighjælp. Når dette er udført, mister krisecenteret interessen for kvinden, uden at tænke på, hvordan kvinden skal kunne klare sig økonomisk i den nye bolig.

Kontakten med kommunen

I forbindelse med ophold på et kvindekrisecenter skal der etableres kontakt til de kommunale myndigheder. Det er både den kommune, kvinden bor i og den kommune krisecenteret ligger i. Selve vurderingen af hvem der er handle- og betalingskommune, er ikke en del af denne undersøgelse. Men der skal foretages en vurdering af mulig psykologhjælp for alle kvinder og af den beskæftigelsesrettede indsats for de kvinder, der ikke er selvforsørgende.

Anden kontakt med kommunen

En specialeafhandling af Mie Berg Hansen og Sara Harboe udarbejdet i 2023 beskriver det arbejde, der foregår mellem krisecentrene og kommunerne. Her forklares:

"kvinderne har tendens til at opsøge krisecenteret, når de er fraflyttet krisecenteret. Dette sker til trods for, at de har fået tilkendt en koordinerende rådgiver. Det handler netop om relationen og tilliden til krisecentermedarbejderen er større" (Hansen (2023) s. 65).

I undersøgelsen konkluderes det:

"Tillige forudsætter det, at de koordinerende rådgivere har voldsfaglig viden, således de har kompetencerne til at forstå kvindernes livssituation og handlingsmønstre, som konsekvenser af volden" (Hansen 2023) s. 83).

Undersøgelsen viser, at tillid er afgørende i relationen mellem medarbejderen og den voldsramte borger. Hvis den voldsramte kvinde ikke har tilliden til den kommunale medarbejder, opsøger kvinden krisecenteret for at få hjælp til at blive forstået i kommunen. Undersøgelsen påpeger, at en voldsfaglig viden er nødvendig for at kunne forstå de voldsramte kvinder. Hvis denne viden ikke er til stede, kan det gå det ud over relationen mellem kvinden og jobcenteret.

I en kommune i Region Sjælland er en socialrådgiver i socialafdelingen interviewet:

" i vores kommune her der har vi en boligrådgivningsmedarbejder, som kan hjælpe med at holde øje med bolig i [anonym]kommune." --- "Hvis de ønsker at blive opskrevet i andre kommuner, så skal de jo selv sammen med kontaktpersonen fra krisecenteret blive skrevet op i de pågældende byer"--- "vi kan hjælpe med at vejlede i, hvordan der bliver søgt et indskudslån" --- "hvor man kan få støtte og vejledning, hvis der er nogen enkeltspørgsmål" --- "så kan vi snakke om, hvad er det for noget støtte, der skal på er typisk § 85 med socialpædagogisk støtte" (Socialafdeling (2024) s. 3 - 4).

Socialafdelingen hjælper kvinderne med at finde en bolig. De har en medarbejder, som har denne opgave. Hjælpen gives til at finde bolig i kommunen, til at blive skrevet op til bolig i andre kommuner og til at søge indskudslån. Dermed giver denne kommune hjælp til kvinderne, så de kan komme videre.

Kommunen i dette afsnit hjælper med efterværn, da dette gives på anbefaling af krisecenteret. Det svarer ikke til, hvad der er sagt af krisecenter 3 i tidligere afsnit. Krisecenter 3 ligger ikke i den kommune, der er omtalt i denne forbindelse, hvorfor udtalelsen kan være forskellig kommunal praksis, som også kan forekomme andre steder.

Kommunen i dette afsnit fortæller, at de hjælper kvinderne på krisecenter ved at være støttende over for krisecenterets arbejde med boligsøgning og efterværn. Her har kommunen overtaget noget af det lokale krisecenters arbejde. Det har desværre ikke været muligt at lave interviewaftale med dette krisecenter.

Jobcenteret

Jobcenteret har meget kontakt med krisecenteret. Jobcenteret er den afdeling, som i mange kommuner koordinerer indsatsen med de kvinder, der både er på og har forladt krisecenteret. Indsatsen består af beskæftigelsesrettede aktiviteter.

Der er gennemført interviews med personale i jobcentre i tre kommuner. Interviewene er gennemført med et sigte om at opnå forståelse af, om jobcentrene har samme jobfokus som krisecentrene. Jobcenter 1 og jobcenter 2 ligger i en kommune, hvor der har været interview med krisecentre. Jobcenter 3 ligger i samme kommune som den interviewede socialafdeling, hvor det ikke har været muligt at få en interviewaftale med det lokale krisecenter.

Jobcenter 1

Her er der gennemført et telefoninterview med en gruppeleder, da dette blev den givne mulighed. Følgende blev sagt:

"Vi gør ikke noget anderledes end når vi håndterer andre borgere. Vi undersøger hvad de er i stand til og handler ud fra dette" --- "Der er mange borgere på kvindekrisecenteret, som flytter tilbage til den kommune, de kommer fra. De har i en periode fået forsørgelse. Det bliver behandlet som alle andre i den periode, de er i kommunen" (Jobcenter 1 (2024) s. 1).

Gruppeleder i jobcenteret forklarer at det er dem der står for sagsbehandlingen. Senere i interviewet blev der sagt:

"[Anonym]Kommune er meget ressourceorienteret. Dem, der kan, kommer i tilbud og der arbejdes for, at de får et arbejde. Der er mange, som ikke er parate til at komme på arbejdsmarkedet. Her arbejdes der med tilbud" --- "Krisecenteret er mange gange barrieren for at få borgerne i arbejde, hvor Jobcenteret er ressourceorienteret og fokuseret på arbejde" (Jobcenter 1 (2024) s. 1).

Denne kommune forklarer, at der ikke bliver gjort forskel på om kvinderne kommer fra samme kommune eller kommer fra en anden kommune under opholdet på krisecenteret. Kommunens jobcenter er ressourceorienteret og ønsker at hjælpe de voldsramte kvinder i arbejde. Gruppeleder i jobcenteret mener også, at krisecenteret udgør en barriere i bestræbelserne på at få kvinderne i arbejde.

Jobcenter 2

I dette jobcenter er der lavet et interview med en fagkonsulent.

De kvinder, der er på et krisecenter, er en sårbar gruppe, præget af usikkerhed og frustration. De har traumer, som skal behandles, inden der kan gøres yderligere. Derfor er det krisecentrene, der i først tager sig af kvinderne (Jobcenter 2 (2024) s. 10 - 11). Der spørges om, der udføres mindst muligt sagsbehandling:

"Ja altså selvfølgelig, hvis de har en ydelse sag, så har vi jo nogle forpligtelser der der der der strider lidt imod der og så må vi jo holde. Har heldigvis mulighed for at holde digitale samtaler, telefoniske samtaler og kan i øvrigt fritage for aktivering. Hvis Det er det vi vurderer ud fra en socialfaglig vurdering" (Jobcenter 2 (2024) s. 11).

Her forklares, at hvis kommunen har en ydelsessag, har Jobcentret forpligtelser. Dermed fortælles ikke noget om, hvad der sker, hvis kvinden bor i en anden kommune, og ikke har en ydelsessag. Jobcentret skal varetage jobhjælpen for alle på krisecenteret, som handlekommune. Videre fortælles, at der sker en vurdering af fritagelse fra aktivering, og at samtaler afholdes digitalt. Dermed bliver kontakten til kvinden minimal. Det kan give ro for kvinden i en vanskelig situation, men det kan også betyde at jobcenteret mangler fokus på at hjælpe kvinden videre i arbejde. Lidt senere i interviewet tales videre om hjælp til jobsøgning:

"Dem, vi koncentrerer os om i forhold til jobsøgning, og hvad der skal ske der. Det er jo typisk dem, der har en ydelsessag, altså en beskæftigelsessag i kommunen, fordi det koster kommunen penge på den konto" (Jobcenter 2 (2024) s. 20 - 21)

Dermed bliver fokus på det at have en ydelsessag gentaget og bliver begrundet med økonomi for kommunen. Hvis der ikke er en ydelsessag, skal en anden kommune betale for forsørgelsen. Der spørges, om der laves aktivitetsforløb, mens kvinden er på krisecenteret:

"Ja hvis man skønner det det rigtige, men jeg vil sige at det er sjældent. Det skal være, hvis kvinden ønsker det" (Jobcenter 2 (2024) s. 21).

Der spørges om man presser nogen af kvinderne, så de kan komme videre

"Nej altså der er jo nogle krav i forhold til, hvis de er jobparate, så er der jo nogle krav i forhold til jobsøgning, som man selvfølgelig også godt kan fritage for" --- "at lægge den plan, der giver mening for den enkelte, og der hvor vi kan fritage, gør vi det" (Jobcenter 2 (2024) s. 22)

Det forklares, at det er sjældent, at der laves en beskæftigelsesrettet indsats for kvinder på et krisecenter. Indsatsen sker kun, hvis kvinden selv ønsker dette. Der laves derimod en plan, hvor sker der en fritagelse, hvis det er muligt, for jobsøgning.

Efterfølgende spørges om voldsfaglighed i forhold til, om kvinderne er klar til at kunne arbejde:

"det er ikke sådan, så der er nogen her, mig eller nogen andre, der har nogen særlige kompetencer i forhold til vold viden. Vi læner os rigtig meget op ad krisecentrene og tror på, at det er dem, der er eksperter i, lige præcis på det her område og blander os ikke ret meget hvad der sker ude på krisecentrene" (Jobcenter 2 (2024) s. 23)

Her fortælles at jobcenteret læner sig op af krisecentrets voldsfaglige vurdering, da de har specialviden. Det er fornuftigt at lytte til specialviden fra krisecenteret, hvis jobcenteret ikke selv har samme viden. Det er imidlertid stadig jobcenteret, der har en pligt til at handle og hjælpe med at finde job til dem, der kan bestride dette.

Jobcenteret 2 arbejder med de kvinder, der er på krisecenteret. Samtaler foregår meget via telefonopringninger eller digitalt, hvorfor den personlige kontakt med kvinderne er begrænset. Der dispenseres for jobsøgning, og der laves kun beskæftigelsesrettede indsatser, hvis kvindes selv ønsker dette. Jobcenteret udtrykker, at de ikke har voldsfaglig viden, hvilket krisecentrene har. Da jobcenteret kun har begrænset kontakt med kvinderne og ikke har en voldsfaglig viden, er indsatser overladt til krisecentrene. Samtidig laves indsatser primært for kommunens egne borgere og af økonomiske grunde.

Jobcenter 3

I denne kommune blev en socialrådgiver i integrationsafdelingen interviewet.

"Jeg har en case, hvor en af mine borgere blev udskrevet fra krisecenter på grund af, hun var blevet placeret på grund af vold" --- "Når den borger kommer din mig, så kan jeg ikke hjælpe hende med at finde job, fordi hun ikke er klar. Vi skal først bearbejdet i problematikker, der ligger i hovedet" --- "Jeg kan ikke sætte hende i arbejde, fordi de har så mange barrierer" --- "Så jeg behandler først giver indsats" --- "og sætter en praktik i gang først, hvor vi afklarer lille smule" --- "De passer sig den virkelige liv på arbejdsmarkedet og bagefter job" (Jobcenter 3 (2024) s. 3 – 4)

På dette krisecenter tages der udgangspunkt i borgernes situation. Der er ikke mange, der kan arbejde, hvorfor de sendes i forskellige forløb. Der forklares:

"Nogle af de kvinder, er også syge mennesker, som måske, de egner sig overhovedet ikke at komme tilbage til arbejdsmarkedet. Måske de skal blive pensionister eller flexjobber" --- "så afklarer vi dem og sætter nogle jobafklaringer og hjælper dem at få en anden forsørgelsesgrundlag for at have den der hun ro i mit liv. Ikke også at det bliver kastet, hele tilden" (Jobcenter 3 (2024) s. 14)

Dette jobcenter prøver at finde løsninger på de problemstillinger, som den enkelte kvinde har. Det fortælles at løsninger laves, når kvinden er klar hertil. Det undersøges, hvilket forsørgelsesgrundlag, kvinderne kan få, og der arbejdes med sagen ud fra mulighederne.

Delkonklusion

En undersøgelse af Mie Berg Hansen og Sara Harboe(2023) indikerer forhold omkring manglende voldsfaglig forståelse i kommunerne. Det understøttes af et krav i undersøgelsen om relations opbygning mellem den voldsudsatte kvinde og medarbejderen i kommunen. Undersøgelsen påpeger, at kommunen skal kunne forstå de signaler, den voldsudsatte kvinde udsender. Samtidig påpeger denne undersøgelse at krisecentrene har den voldsfaglige forståelse.

I denne undersøgelse er der forskel på den voldsfaglighed jobcentre har. De tre undersøgte jobcentre har også forskelligartede måder at arbejde på.

Jobcenter 1 behandler alle borgere lige, uanset hvilken kommune de kommer fra. De udfører en jobrelateret indsats hvor de mener det er forsvarligt i forhold til kvindens formåen, men fortæller at krisecenteret er barrierepræget, hvor de selv er ressourcepræget. Sagsbehandlingen foregår på krisecenteret, hvilket indikerer et samarbejde.

Jobcenter 2 fortæller at de mangler voldsfaglig viden og at de læner sig op ad krisecenteret i den forbindelse. Jobcenteret fortæller, at de fritager fra indsats hvor krisecenteret ønsker dette og laver en del opfølgning over elektroniske medier uden personligt fremmøde. Samtidig laver de primært indsats over for kommunens egne borgere og ofte kun en mindre indsats.

Jobcenter 3 ses at have en voldsfaglig forståelse og udfører jobrelateret indsats, hvor de kan. Jobcenteret udfører anden indsats hvor kvinden ikke kan arbejde. Dermed ses at det bliver handlet ud fra den enkelte kvindes muligheder.

Samlet indikerer jobcentrene at have en begrænset viden om voldsproblemer. Et af jobcentrene bruger dette til kun at foretage sig begrænset jobrelateret arbejde. De to andre foretager mere jobrelateret arbejde og tager mere udgangspunkt i kvindernes situation. Indsatsen er præget af forskellighed de tre jobcentre imellem.

Efter krisecenteret

Det har ikke være muligt gennem direkte interview at få indsigt i kvindernes situation efter at opholdet på krisecentret er ophørt.

Der er udført et interview med et frivilligt netværk for voldsramte kvinder. Netværket er en del af en landsdækkende organisation, som igen er en del af en større NGO. Her er der gennemført et interview med 2 frivillige ledere, der er engageret i en lokal del af netværket. Der bliver ikke skelnet mellem de 2 personers udtalelser her, da deres udtalelser var enslydende og givet i enighed. De fortæller:

"Vi er et efterværn for voldsramte kvinder, og det er vores mission" --- "Det er for at sætte dem i en bedre situation eller skabe et netværk for dem, så de ikke er Palle alene i verden. Vi opstarter så vidt det er muligt samarbejde med dem, imens de er på krisecentret " --- "og tilbyder dem at være med i vores fællesskab. Vi har en fællesspisning hver måned" --- "og nogle forskellige aktiviteter." --- "Vi kan søge hjælp økonomisk hjælp til ferieophold, altså ferielejre, en, øh, en håndsrækning kan der søges hjælp til i forhold til fødselsdage og konfirmationer" (Netværksfrivillig (2024)s. 2).

De fortæller også, at de kommer i stop-madspild- butikkerne, og de handler ind i røde kors butikker. Og altså, de har ikke et stort økonomisk råderum" (Netværksfrivillig (2024) s. 14)

Arbejde er et særligt fokuspunkt, hvorfor der spørges om økonomiske problemstillinger. Der svares:

"Nogle arbejder rent faktisk. Det lykkes dem at bibeholde deres arbejde eller skabe sig et arbejde (Netværksfrivillig (2024)s. 13)

"Men ikke nødvendigvis på normale sådan helt normale vilkår, men de vil godt kunne ja og så videre. Der er måske endnu flere der vil kunne få støtteordninger." --- "Fleksordninger eller sådan noget" (Netværksfrivillig (2024)s. 16 - 17)

Der bliver spurgt om hjælp med at finde arbejde:

"Det gør vi ikke. Nej. Altså" (Netværksfrivillig (2024) s. 20)

Videre fortæller de netværksfrivillige, at der er nogen tiltag i den landsdækkende organisation om støtte til boligsøgning. De fortæller videre at der på landsplan bliver talt om muligheder for hjælp i forbindelse med at søge job. Det vides ikke, om det bliver til noget, men det bliver ikke betragtet som en kerneopgave. Mange af kvinderne, der kommer i det frivillige efterværn, har tidligere haft arbejde, og det er ikke nødvendigvis socialt dårligt stillede kvinder (Netværksfrivillig (2024)s. 20 - 23).

Det frivillige efterværn er primært brugt til at skabe netværk med andre i en tilsvarende situation. Det sker ved at arrangere forskellige netværksaktiviteter og så få kvinderne til at tale sammen. Der gives også hjælp til søgning af økonomisk hjælp til arrangementer. Kvinderne giver udtryk for at have begrænset økonomi. Det frivillige netværk hjælper ikke med jobsøgning, men de kan godt se et perspektiv i at gøre dette for de kvinder, som kan arbejde.

Delkonklusion

Det frivillige efterværn fortæller at de ikke yder hjælp i forbindelse med eller efter fraflytningen fra krisecenteret. I tidligere afsnit har krisecentrene fortalt at det ikke er deres primære opgave. Dermed ydes der ikke hjælp til jobsøgning i forbindelse med fraflytningen fra krisecenteret. Derfor får kvinderne kun den hjælp som jobcenteret i den nye bopælskommune tilbyder.

Der gives hjælp til netværksdannelse gennem det frivillige efterværn. Det sker gennem sociale arrangementer, hvor kvinderne kan lære hinanden at kende.

Undersøgelserne i dette afsnit viser, at kvinderne i forbindelse med afslutning af et kvindekrisecenterophold har økonomiske problemer. De økonomiske problemer betyder manglende muligheder for betaling af udgifter.

International sammenligning efter krisecenteret.

Der er et kandidatspeciale fra 2023 af Martina Brandner "Das Leben nach dem Frauenhaus" Der er også andre internationale beskrivelser om krisecentre, men det valgte eksempel giver en beskrivelse af hvordan forholdene er efter krisecenteropholdet er ophørt.

Undersøgelsen er lavet i Østrig. Derfor er der forskelle i kvindernes situation set i forhold til en dansk kontekst. De østriske kvinders økonomiske situation beskrives således:

"Ein niedriges Bildungsniveau der Frauen, Arbeitslosigkeit oder marginale Erwerbstätigkeit bieten nicht genügend Möglichkeiten, sich selbständig ein Leben aufzubauen. So lebt die Mehrheit der Frauen im Frauenhaus mit großer Angst, die finanzielle Situation nach dem Frauenhaus nicht zu schaffen." --- " Frauen nur einer Teilzeitbeschäftigung nachgehen und werden in Österreich auch heute noch geringer entlohnt als Männer" (Brandner (2023) s. 23)

Kvinder der har forladt krisecentret har generelt et lavt uddannelsesniveau, hvilket kun giver dem beskæftigelsesmuligheder, med en meget lav indkomst. Derfor frygter kvinderne for fremtiden.

Det fremgår af undersøgelsen, at 7 tidligere beboere på krisecenteret er blevet interviewet. En var uden uddannelse og arbejdede som rengøringsassistent og havde ikke råd til egen lejlighed. En enlig mor måtte hente mad og ting fra Røde Kors. Tøjvask er gratis for børn gennem Caritas. Der er generelt vanskeligheder med at få børnepasning. Et flertal af kvinderne fortalte om økonomiske problemer. (Brandner (2023) s. 83 - 95).

"Interviewpartnerin Ina erzählt davon, wie ihr im Frauenhaus bei der Jobsuche geholfen wurde, weil sie keine Ausbildung hatte: „Ah schon gut, ich habe drüben auch einen Job gefunden, also sie haben mir mit der Jobsuche geholfen, alles. Weil ich habe jetzt dazu nicht die beste Ausbildung gehabt" (Brandner (2023) s. 85).

Selv om der er vanskeligt for kvinderne i Østrig at finde et godt arbejde hjælper krisecentret med at finde job. I undersøgelsen beskrives forhold om netværksdannelse ikke. Kvinderne fortalte generelt:

"Trotz der vielen Herausforderungen, denen sich alle Frauen nach dem Frauenhaus stellen mussten, bewerteten sie das Leben danach positiv" (Brandner (2023) s. 77).

"Sehr positiv war die Arbeit vom Frauenhaus in Bezug auf die Nachbetreuung beschrieben. Auch wenn die Frauen nicht mehr dort lebten, bekamen sie weiterhin Unterstützung und Hilfe aller Art" (Brandner (2023) s. 77).

Dermed ses at kvinderne generelt er glade for deres nye liv efter krisecenteret, også selv om de har fået nye problemer. Kvinderne bliver stadig støttet fra krisecentret, selv om de er flyttet.

Konklusion

Kvinderne i Østrig har et lavt uddannelsesniveau. Dermed har kvinderne ringe beskæftigelsesmuligheder og til en lav indkomst. Et lavt lønniveau betyder vanskeligheder med at opbygge et anstændigt liv. Derfor modtager kvinderne hjælp fra NGO, for at kunne klare økonomien, også selv om de havde arbejde. Det skyldes lavt uddannelsesniveau og et mindre lønniveau for kvinder.

Der modtages hjælp til at finde job gennem krisecenteret. Kvinderne er generelt glade for deres nye liv. Selv om kvinderne i Østrig er fraflyttet krisecenteret, bliver de stadig støttet herfra.

Konklusion

I denne undersøgelse tages der udgangspunkt i et helhedssyn med sociale problemstillinger med forskellige problemsæt. Indsatsen på krisecentrene betragtes ud fra, at det er hele mennesker, der arbejdes med. Derfor ses der på samlede virkninger af forløbet, også selv om årsager og påvirkningsmuligheder kan være forskellige.

Voldens konsekvenser og kvindernes situation

Volden er det fælles aspekt, der er styrende for de partnervoldsramte kvinder. Alle problemstillinger i denne undersøgelse har deres udgangspunkt i voldsramte kvinder. Kvindernes situation og voldens konsekvenser beskrives i forskellige voldsteorier.

Volden har forskellige former, her beskrevet af (Isdal (2000)). De voldsformer, som kvinderne hovedsagelig er ramt af i denne undersøgelse, er fysisk vold, psykisk vold og seksuel vold. Voldsformernes navne udtrykker indholdet i voldsformen.

Voldspåvirkningen af kvinderne, beskrevet af (Lundgren (2012) i bogen *"Våldets normaliseringsproces"*, er dynamisk, hvor kvinden gradvist accepterer mere og mere vold. Volden udføres i en proces, hvor vold og kærlighed kombineres, hvorefter kvinden indordner sig mere og mere under manden. Efterhånden som påvirkningen fortsætter, underlægger kvinden sig mandens vilje. Dermed sker der en nedbrydningsproces som gradvist øges i takt med, at volden øges. Nedbrydningsprocessen starter med at volden er en kærlighedserklæring til kvinden. Gennem en yderligere øgning af volden sker en internalisering, hvor kvinden overtager mandens værdier. Dette går, igen efter en øgning af volden, over i normaliseringsproces, hvor volden er en normalitet i hverdagen. Herefter er volden en dynamik i parforholdet, hvor ofret tilgiver udøver og til gengæld modtager kærlighed. Til sidst overtager manden kontrol af kvindens livsrytme og hun identificerer sig som samme person som manden. Herefter er, efter Lundgrens teori, volden normaliseret, og kvinden er en del af manden.

Partnervolden er det fælles aspekt, som hele denne undersøgelse omhandler. Volden forhindrer kvinden i at kunne være et selvstændigt, uafhængigt individ. Derfor er partnervolden set ud fra et helhedssyn det forhold, som skal behandles og stoppes, for at de andre forhold i kvindens liv kan fungere. Det betyder imidlertid ikke, at andre forhold ikke også er væsentlige, når kvinden skal kunne klare sig en hverdag efter voldsophør.

De to teorier giver hermed en forklaring på de voldsramte kvinders situation, ligesom konsekvenserne af volden forklares gennem teorierne. Dermed er teorierne også fundamentet for at forstå hvordan voldsotret, her kvinden, agerer i forskellige situationer som beskrives i denne undersøgelse.

Partnervold og arbejde

Danske og internationale undersøgelser om partnervold, arbejde og arbejdspladsrelaterede forhold, har vist at der kan laves en indsats på arbejdspladserne som kan fastholde kvinderne i arbejde og være med til at forbedre den partvoldramte kvindes situation.

Partnervold påvirker arbejdsevnen. En dansk undersøgelse (Schacke (2009)) beskriver, at volden betyder nedsat arbejdsevne, med øget sygefravær, hos de partnervoldsramte kvinder. Hvis kvinden får tilstrækkelig støtte fra kollegaer og ledelse, og dermed bliver en del af et inkluderende fællesskab, kan den partnervoldsudsatte kvinde arbejde. Arbejdssituationen og fællesskabet betyder herefter at kvinden kommer væk fra voldsudøver i hjemmet. Det har den konsekvens at kvinden ikke er voldsudsat i arbejdstiden og dermed får en voldspause. Denne pause har en helbredende effekt, efter Lundbergs voldsteori, hvorfor arbejdet og forholdene på arbejdspladsen har en voldshelbredende effekt.

En undersøgelse fra Kentucky viser, at den partnervoldsramte, med hjælp fra arbejdspladsen, nemmere kan komme ud af voldssituationen og fastholde arbejdet. I undersøgelsen anbefales indsats af socialarbejdere på arbejdspladsen.

En undersøgelse fra Ohio, USA, viser, at kvinder, der kan holde partnervold adskilt fra arbejdspladsen, betragter arbejdspladsen som et sikkert sted og forbliver i arbejde. Samme undersøgelse viser også, at hvis partnervolden ikke kan holdes adskilt fra arbejdspladsen, så er risiko for ansættelsesophør stor.

Undersøgelsen fra Ohio, USA, og en anden undersøgelse fra Kentucky, USA, viser, lige som den danske undersøgelse, at det kollegiale sammenhold er vigtigt for at fastholde partnervoldsramte i arbejde. De to undersøgelser fra USA viser også at arbejdsindtægten er en væsentlig fastholdes faktor.

En undersøgelse fra Australien viser, at arbejdspladsen kan hjælpe i forbindelse med partnervold. Der skal ske en inddragelse af kollegaer og ledelse til støtte af den voldsudsatte medarbejder. Undersøgelsen anbefaler inddragelse af fagforeninger i processen og nytænkning i forhold til hjælpen af de voldsramte kvinder. I denne undersøgelse betragtes volden også som værende arbejdsgiverens ansvar.

Alle undersøgelserne viser, at det er en god ide at bruge støttende indsats, over for de voldsramte kvinder på arbejdspladsen. Det kan være fra fagforening, socialarbejdere, ledelse og kollegaer. Dermed er de anvises støttemuligheder forskellige. Fælles er at støtten er nødvendig.

Fælles for undersøgelserne om arbejde er, at det ikke er beskrevet, om de medvirkende kvinder har boet, bor, eller er i kontakt med et krisecenter.

Dermed viser undersøgelserne om partnervold, arbejde og arbejdspladsrettede forhold, at den partnervoldsramte kvinde kan forblive i arbejde, hvis der er støttemuligheder på arbejdspladsen.

Set ud fra et helhedssyn kan fastholdelse i arbejde brug af støttemuligheder på arbejdspladsen til at mindske voldspreset, være en del af en helhedsorienteret indsats. Denne indsats kan betyde socialt fællesskab uden vold og fastholdelse af et forsørgelsesgrundlag. Imidlertid ses at en indsats der kun er arbejdspladsrelateret, ikke nødvendigvis kan løse hele partnervolds problematikken.

Kvindekrisecenteret

Kvinderne på kvindekrisecenteret har generelt partnervoldsproblemer. Nogen er indskrevet i en kort periode, mens andre får et ophold af flere måneders varighed. Forløb over et år er usædvanligt. Kvinderne forlader normalt krisecenteret når krisecenteret skønner de er klar til dette. Det har ikke været muligt at få en nærmere forklaring herpå.

Der er kvinder, som fastholder et arbejde under hele forløbet på et krisecenter. Andre kvinder bliver langtidssygemeldt fra arbejde under krisecenteropholdet med efterfølgende firing. Der er kvinder, som flytter fra en anden landsdel, og derfor ikke kan fastholde et arbejde og der er kvinder på overførselsindkomst under hele forløbet.

Krisecentrene gode til at afhjælpe voldssymptomer, bl.a. ved at give psykologhjælp, og få kvinderne ud i eget bolig. Ved ankomsten til krisecentret sørges for offentlig forsørgelse, hvis det er nødvendigt. På krisecentrene er der primært et voldsfokus. Der mangler fokus på at afhjælpe andre problemer, der er væsentlige for, at kvinderne kan få et liv, som selvforsørgende. Det er i undersøgelsen set, at krisecentrene har et forskelligt forhold til at hjælpe med en jobindsats, men volden er stadig kerneopgaven i indsatsen.

Dermed ses at krisecentrene klarer deres kerneopgave omkring hjælp ved partnervold, psykologhjælp og boliganskaffelse. Krisecenter giver tryghed så længe forløbet varer og ophører når bolig og voldsproblemer er løst. Forhold som efterværn fra krisecenteret og hjælp til at få arbejde er ikke væsentligt for krisecenteret. Dermed ses den samlede indsats ikke at have et socialt helhedsperspektiv, hvor man hjælper med alle problemstillinger.

Kontakten med kommunen

Når kvinderne kommer på et krisecenter, kan de være selvforsørgende eller modtage offentlig forsyrgelse i form af mange forskellige ydelser. Fælles for disse ydelser er, at der er kontakt med jobcenteret.

Et af de undersøgte jobcentre mener at krisecenteret har *"Barriere for at få borgerne i arbejde"*, og de fortæller at de selv er *"Ressourceorienteret"* med fokus på arbejde eller hvad den enkelte kvinde er i stand til. Her bliver kvinderne på krisecenteret primært sagsbehandlet på krisecenteret.

Et andet af de undersøgte jobcentre, mener ikke selv at have *"særlige kompetencer"* inden for voldsproblematikker. Der er kun minimal kontakt med kvinderne på krisecenteret og der lyttes til krisecenteret omkring fritagelse fra jobsøgning. På dette jobcenter sker der ikke et systematisk arbejde med jobrelateret eller andet fokus, så længe kvinderne er på krisecenteret. Indsats laves kun hvis den voldsramte kvinde selv ønsker dette.

Det tredje af de undersøgte jobcentre har et fokus på hjælp af den enkelte borger i forhold til arbejde eller andre forsørgelsesmuligheder. Dette jobcenter har fokus på egne hjælpemuligheder.

Da krisecentrene ikke ser det som en væsentlig opgave at hjælpe kvinderne med arbejde, er det jobcentrene, der skal hjælpe kvinderne i arbejde, eller hjælpe med andre forsørgelsesmuligheder også muligheder med begrænset arbejdsindsats. Dermed er der en klar arbejdsdeling mellem jobcentre der delvist har begrænset viden om voldsofre og krisecentre, som ikke ser jobskabelse for kvinderne som en væsentlig opgave.

Krisecentrene fortæller, at de samarbejder med jobcentrene. Krisecentrene fortæller, at de siger til jobcentrene, at enkelte kvinder skal have ro i forbindelse med en indsats. Det at give den enkelte ro er det modsatte af en jobrelateret indsats. Jobcentrene fortæller at enkelte kvinde fritages for jobsøgning, hvis krisecentrene beder om dette. Der kan være gode socialfaglige grunde hertil. Jobcenteret har til opgave, at skaffe borgerne i arbejde, eller finde et andet forsørgelsesgrundlag, hvilket kan være job under beskyttede former. Jobcentrene arbejder forskelligt. Derfor er det helhedssyn som jobcentrene har forskelligt.

Efter krisecenteret

Der er et tilbud til kvinderne på krisecentrene om frivilligt lokalt efterværn, der er en del af et landsdækkende efterværn, som igen hører under en større NGO. Kvinderne kan komme i forbindelse med netværket inden eller i forbindelse med, at forløbet på krisecenteret stopper. Formålet med dette forløb er at hjælpe kvinderne til at få et netværk, så de har mulighed for at være sammen med andre mennesker. Der arrangeres forskellige sociale arrangementer, hvorefter det er op til kvinderne selv at få kontakt med andre i samme situation. Det er ikke organisationens opgave at hjælpe kvinderne med at få job. De frivillige gav under et interview udtryk for en positiv holdning til jobsøgning, selvom den landsdækkende organisation har en mere afventende holdning til hertil. Derfor foregår der ikke jobsøgning aktuelt.

Gennem det frivillige netværk kan kvinderne få hjælp til at søge midler fra NGO, men direkte økonomisk hjælp gives ikke.

International sammenligning efter krisecenteret.

På et krisecenter i Østrig er det undersøgt hvordan kvinderne klarer sig efter et ophold på et krisecenter.

I Østrig har kvinderne generelt vanskeligt ved at klare sig økonomisk. Kvinderne fra krisecenteret er generelt dårligt uddannede og de får generelt en lav løn. Derfor er kvinderne henvist fra hjælp fra NGO.

Krisecenteret i Østrig fortsætter med at hjælpe kvinderne efter de er fraflyttet krisecenteret. Krisecenteret yder også hjælp i forbindelse med jobsøgning.

Samlet konklusion.

I denne undersøgelse er der fokus på et helhedssyn i samarbejdet mellem krisecenter og jobcenter om arbejde for partnervoldsramte kvinder. Undersøgelsen sker på baggrund af både på dansk og international forskning.

Kvinderne som denne undersøgelse omhandler, har været udsat for partnervold. Denne vold kan have alvorlige konsekvenser for kvinden.

Der er både danske og internationale undersøgelser om vold og arbejde. Disse undersøgelser viser, at voldsproblemerne bliver formindsket, hvis kvinden arbejder og har sociale relationer på en arbejdsplads, der giver en påvirkning i hverdagen, som ikke kommer fra manden. Undersøgelser har vist at hvis der er kollegial støtte, som også kan være suppleret af støtte fra socialarbejder, fagforeninger og andre på arbejdspladsen, kan dette medvirke til mindskning af voldsproblemerne.

Kvinder der kommer på et krisecenter, får her hjælp til at komme ud af voldsproblemerne. Denne hjælp består af psykologhjælp og hjælp til at finde bolig. Der er kvinder der arbejder når de kommer på krisecenter. Andre lever af offentlig forsørgelse. Under opholdet er der kvinder der må opgive arbejdet. Krisecentrene har som primært fokus, at få kvinder ud af en voldssituation. Derfor kan der være sporadisk hjælp med jobsøgning men ikke systematisk hjælp.

Jobcentre har forskellig tilgang til krisecentrene, men der er normalt et samarbejde. Dette samarbejde er mere om undtagelser fra jobsøgning, end det er om jobrelateret aktivitet.

Der tilbydes et efterværn fra en NGO inden ophør af krisecenterforløbet. Her gives hjælp til netværksdannelse. Desuden fortælles at kvindernes økonomiske situation generelt er ringe. Der gives hjælp til at få tilskud fra NGO, men ikke hjælp til jobsøgning.

Erfaringer fra Østrig viser, at et krisecenter kan give hjælp til hjælp til jobsøgning, og fortsætte med at støtte kvinderne efter fraflytningen, herunder hjælp i forbindelse med støtte fra NGO.

Undersøgelsen viser, at kvinder der ikke længere er på et krisecenter, er kommet ud af voldsproblemerne og har fået en ny bolig. Undersøgelsen viser også at kvinder der ikke er i arbejde, har dårlige økonomiske forhold og er henvist til at få hjælp fra NGO for at få en samlet økonomisk holdbar situation. Undersøgelsen har desuden vist at voldsramte kvinder kan arbejde under de rigtige forhold, som kan være under beskyttede former eller ved støtte på arbejdspladsen. Der er muligheder i dansk lovgivning for at give mentorstøtte på en arbejdsplads og fleksjob med nedsat arbejdstid. Undersøgelsen har vist at krisecentrene har et primært fokus på voldsproblemer og kun yder sporadisk støtte til jobsøgning. Samtidig viser undersøgelsen, at det samarbejde der foregår mellem jobcenter og krisecentre, primært er omkring fritagelse fra jobsøgning, hvilket kan være nødvendigt, men der er ikke set samarbejde om jobrelaterede foranstaltninger.

Derfor ses der ikke at være en samlet helhedsorienteret indsats, hvor der både sørges for pause fra job, når det er nødvendigt og tilbagevenden til arbejdsmarkedet, eventuelt under beskyttede

former, når dette er nødvendigt. Dermed overses nødvendigheden af en helhedsorienteret indsats, hvor løsningen af komplekse sociale problemstillinger, der påvirker hinanden, skal løses samlet for at kunne hjælpe den enkelte videre i livet. Både jobcenter og krisecenter arbejder med praktiske løsninger for den voldsramte kvinde. Derfor må begge parter overveje praktiske løsninger på hele den voldsramte kvindes problemstillinger og ikke bare overlade et fælles ansvar til den anden part og kun se på enkelt isolerede enkeltløsninger som ikke er en samlet løsning.

Hvis empati skal være konsistent, er det ikke nok kun at have fokus på et enkeltstående svagt fokus og dermed kun have et svagt fokus, som kan være værre end intet fokus.

Diskussion

I denne diskussion kommer jeg ind på forhold, som jeg er stødt på ved gennemførslen af denne undersøgelse. Det er områder som ikke nødvendigvis er fuldkommen dokumenterede i den videnskabelige litteratur, men som jeg har viden om gennem mangeårig praksis som socialrådgiver.

Selve begrebet helhedssyn lærte jeg om, da jeg gik på Den Sociale Højskole. Her lærte jeg, at man altid skulle se på det hele menneske og alle de sociale problemstillinger, dette menneske har. Jeg ved at det gode helhedssyn har været udfordret gennem en lang periode.

For mig har selvforsørgelse gennem arbejde altid været et af målene i socialt arbejde. Det har aldrig betydet, at alle skulle kunne arbejde med hvad som helst på fuld tid. Helhedssynet betyder, at alle skal hjælpes til at kunne arbejde inden for de muligheder, som den enkelte har, samtidig med, at der bliver taget hånd om alle sociale problemstillinger. Hvis der ikke er muligheder, skal der gives anden forsørgelsesmulighed gennem pension.

Pr. 1. januar 2007 blev arbejdet med jobskabelse og arbejdet med sociale problemstillinger skilt ad. I forbindelse med kommunesammenlægningen måtte den enkelte medarbejder ikke være beskæftiget samtidigt inden for de to juridiske områder: lov om en aktiv beskæftigelsesindsats henholdsvis lov om social service. Disse forhold er ændret juridisk for længe siden, men strukturen i kommunerne er stadig den samme.

En uddannet socialrådgiver på et krisecenter udtalte, at det ikke var krisecentrets opgave at få de voldsramte kvinder i arbejde. Jeg har også fra forskellige medarbejdere på krisecentre, der alle er socialrådgiveruddannede, fået at vide, at der ydes hjælp til sygemeldinger med den konsekvens, at

kvinden bliver fyret. Andre kvinder mister jobbet, fordi krisecenteret ligger så langt væk fra arbejdspladsen, at transport ikke er mulig. Dermed er der en formodning om, at flere kvinder er i arbejde ved ankomsten til krisecenteret, end der er, når krisecenteret forlades. En medarbejder på et krisecenter udtalte, at kvinderne normalt er ressourcestærke. Opholdet på krisecenteret er en større omvæltning, hvorfor det må formodes, at selv ressourcestærke kvinder, ikke selv vil være i stand til at kunne varetage alle opgaver selv og derfor må hjælpes til at komme videre. Derfor anser jeg jobsøgning som et område, hvor der kan ydes hjælp til kvinderne. Selv om der ydes hjælp til enkeltpersoner med jobannoncer og ansøgningsskrivning, sker der ikke en systematisk jobindsats på krisecentrene.

Der er samarbejde mellem jobcentre og krisecentre. Krisecentrene beder jobcentrene om at frede enkeltpersoner omkring jobindsats. Ellers ses jobcentrenes indsats at være forskellig med hensyn til jobrelateret indsats for voldsramte kvinder. En fællesnævner er dog, at jeg har ikke modtaget oplysninger om, at krisecentrene beder jobcentrene om at finde job eller foretage jobafklarende undersøgelser for enkeltstående kvinder. Det kunne derfor være relevant at overveje muligheden for at knytte jobkonsulenter til de enkelte krisecentre, som kunne bistå kvinderne i at finde job eller praktikplads. Men også brug af mentorordninger eller andre støtteforanstaltninger kunne være relevant, når målet er at yde en helhedsorienteret indsats for den enkelte kvinde.

Det var tiltænkt, at forholdene omkring efterværn skulle medtages i denne undersøgelse. Efterværn er, når krisecentrene hjælper den enkelte kvinde efter fraflytning fra krisecentret. Det sker stadig i forbindelse med psykologhjælp i enkelttilfælde, hvor der bevilliges flere end de lovpligtige 10 timer. I stedet er der et frivilligt efterværn gennem NGO, som er beskrevet i denne undersøgelse. Her sørges der for netværksetablering og hjælp til at søge om tilskud gennem egen eller andre NGO. Det frivillige efterværn udfører et godt arbejde med de voldsramte kvinder, men der gives ikke hjælp til at finde arbejde.

International litteratur har vist, at et krisecenter i Østrig kan yde hjælp efter fraflytningen fra krisecenteret. Dette svarer til det, der kan ydes under et efterværn. Det samme krisecenter hjælper også med at finde job. Det betyder, at et krisecenter kan tilbyde jobrelaterede støttemuligheder for kvinderne. Dermed ses der i en østrigsk kontekst et større socialt helhedssyn i form af hjælp ud af volden, støtte til sociale problemer efter fraflytning, hjælp til at få bolig og hjælp til at finde arbejde,

end der ses på de undersøgte krisecentre i Danmark, hvor der kun gives systematisk hjælp til boligsøgning og hjælp ud af volden.

International litteratur har også vist, at der er kvinder som kan arbejde, samtidig med at de er voldsudsatte. Der er også kvinder, der arbejder under hele forløbet på krisecenteret i Danmark. Dermed er hjælp til jobsøgning for de kvinder, der kan dette under opholdet på krisecenteret en mulighed. Det vil give disse kvinder bedre muligheder for at kunne klare sig bagefter.

Litteratur

Algren, M. H. & Laursen, B (2022): "Vold og overgreb i Danmark 2021" – Analyser baseret på Sundheds- og sygelighedsundersøgelserne 2005, 2010, 2017 og 2021" København, Statens institut for Folkesundhed, SDU, Downloaded 28.03.2024.

https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2022/vold_og_overgreb_i_danmark_2021

Alvesson, M (2003): "*Beyond Neopositivists, Romantics, and Localists: A Reflexive Approach to Interviews in Organizational Research*" The Academy of Management Review Vol. 28, No. 1 (Jan., 2003), NY, Academy of Management. Downloaded 09.04.2024.

<https://www.jstor.org/stable/30040687>

Bjørnholt, M (2019): "Kapittel 2. Vold i Parforhold – Fortsatt et likestillingsproblem" i Skjørten, K; Bakketeig, E; Bjørnholt, M & Mossige, S. (Red), "*Vold i nære relasjoner – Forståelser, konsekvenser og tiltak*" Oslo, Universitetsforlaget, Downloaded 24.01.2024.

<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/9788215032320-2019>

Borchers, A., Lee, R. C., Martsof, D. S., & Maler, J. (2016): "*Employment Maintenance and Intimate Partner Violence*", I Workplace Health & Safety, vol. 64, no. 10, Sage Journals, Downloadet 04.04.2024. [Employment Maintenance and Intimate Partner Violence - Andrea Borchers, Rebecca C. Lee, Donna S. Martsof, Jeff Maler, 2016 \(aau.dk\)](#)

Brandner; M (2023) "*Das Leben nach dem Frauenhaus*" - "*Wie ging mein Weg weiter?*" Klagenfurt, Alpen-Adria-Universität, Masterstudium Sozial- und Integrationspädagogik. Downloaded 24.01.2024. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicfindmkaj/https://netlibrary.aau.at/obvuklhs/content/titleinfo/9255857/full.pdf>

Christensen, E, Lindstrøm, M & Mølholt, A (2010): "Efterværn for voldsudsatte kvinder – Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter fra centrene" København, SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd. Downloadet 25.01.2024
<https://www.vive.dk/media/pure/lxm31ezd/315184>

Danmarks statistik, (2022): "Statistikdokumentation for Henvendelser til kvindekrisecentre 2022"
Downloadet 16.04.2024. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.dst.dk/Site/Dst/SingleFiles/GetArchiveFile.aspx?fi=275392046535&fo=0&ext=kvaldel>

Digitaliserings og ligestillingsministeriet (2024) "Ny lov sikrer ligestilling af krisecentertilbud til voldsramte mænd". København, Digitaliserings- og Ligestillingsministeriet. Downloadet 08.04.2024: <https://digmin.dk/ligestilling/nyheder/nyhedsarkiv/2024/ny-lov-sikrer-ligestilling-af-krisecentertilbud-til-voldsramte-maend->

Ejrnæs, M (2008): "Teorier på forskellige niveauer som forudsætning for at forstå og forklare sociale problemer" i Ejrnæs, M. & Guldager, J: "Helhedssyn og forklaring" – "I sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde" København. Akademisk Forlag.

Farhall, K., Quek, K. & McVey, L ((2022): "Reimagining organisational responses to domestic and family violence: applying a feminist ethics of care to the work-violence interface in non-metropolitan Victoria, Australia" I Labour and Industry: A journal of the social and economic relations of work 2022, vol. 32, no. 4, 380–403, Routledge. Downloadet 18.04.2024
<https://doi.org/10.1080/10301763.2022.2137548>

Gilje, N (2017): "Hermeneutik – teori og metode" i Jävinen, M & Mik-Meyer, N (Red.): "Kvalitativ analyse" – "Syv traditioner", København, Hans Reitzels Forlag.

Guldager, J (2008): "Kausalitet – Forskellige måder at forklare på" i Ejrnæs, M. & Guldager, J: *"Helhedssyn og forklaring" – "I sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde"* København. Akademisk Forlag.

Hansen, M. B. & Harboe, S (2023): *"En undersøgelse af overleveringen mellem krisecentrene og de koordinerende rådgivere i det sociale arbejdes praksis for voldsudsatte kvinder"* København, Kandidatuddannelse i socialt arbejde – Aalborg Universitet. Downloadet 11.04.2024. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://vbn.aau.dk/ws/files/536280825/En undersogelse af overleveringen mellem krisecentrene og de koordinerende radgivere i det sociale arbejdes praksis for voldsudsatte kvinder.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://vbn.aau.dk/ws/files/536280825/En_undersogelse_af_overleveringen_mellem_krisecentrene_og_de_koordinerende_radgivere_i_det_sociale_arbejdes_praksis_for_voldsudsatte_kvinder.pdf)

Henschel, A. (2023): *"Frauenhauskinder und ihr Weg ins Leben Das Frauenhaus als Entwicklungsunterstützende Sozialisationsinstanz"*, Soziale Passagen (2023) 15:131–146, Springer. Downloadet 19.04.2024. <https://doi.org/10.1007/s12592-023-00445-9>

Henze-Pedersen, S. (2021): *"After the Violence? - Everyday Life and Family Relationships among Children And their Mothers at a Women's Refuge"*, PhD Dissertation, E-bog, København, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Copenhagen VIVE – The Danish Center for Social Science Research. Downloaded 10.01.2024. <https://www.soc.ku.dk/instituttet/arrangementer/2021/sofie-henze-pedersen/> . [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/file:///C:/Users/viaci/Downloads/After the Violence %20\(5\).pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/file:///C:/Users/viaci/Downloads/After_the_Violence_%20(5).pdf)

Honneth, A (2006): *"Kamp om anerkendelse – Sociale konflikters moralske grammatik"* København, Gyldendals bogklub

Isdal, P (2000): *"Meningen med volden"* Oslo, Kommuneforlaget A/S

Kristiansen, S. (2017): "Fortolkning, forståelse og den hermeneutiske cirkel" i Jävinen, M & Mik-Meyer, N (Red.): "Kvalitativ analyse" – "Syv traditioner", København, Hans Reitzels Forlag

Kvale S. & Brinkmann, S. (2015): "Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk" København, 3 udgave, Hans Reitzels Forlag.

Lokk (2024).: "Lokk" Downloadet 04.04.2024. <https://www.lokk.dk/viden-om-vold/hvad-er-vold/tegn-pa-vold/>

Lundgren, E. (2012) "Våldets normaliseringsprocess och andra våldförståelser" Stockholm, Roks.

MacGregor, J. C. D., Oliver C. L., MacQuarrie, B. J. & Wathen, C. N. (2021): "Intimate Partner Violence and Work: A Scoping Review of Published Research" Trauma, Violence, & Abuse 2021, Vol. 22(4) 717-727. Sage Sage Publications. Downloadet 19.04.2024
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1524838019881746>

Oldrup, H. Kjær, S. & Nielsen, N (2018) "Efterværn for voldsudsatte - Kortlægning af behovet for efterværnstilbud til mænd, kvinder og børn på krisecentre og i ambulant behandling – med henblik på oprettelse af psykologisk efterværn i regi af Lev Uden Vold" København, Lev uden vold. Downloadet 25.01.2024.
<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://levudenvold.dk/me>

Regeringen (2023): "Handlingsplan mod partnervold og partnerdrab 2023 – 2026 – Juni 2023", København, Ministeriet for ligestilling. Downloader 25.01.2024.
[chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://digmin.dk/Media/638234619918283183/Handlingsplan%20mod partnervold og partnerdrab 2023-2026 tilgaengeligg.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://digmin.dk/Media/638234619918283183/Handlingsplan%20mod%20partnervold%20og%20partnerdrab%202023-2026%20tilgaengeligg.pdf)

Schacke, J. (2009): *"Voldsramte kvinders arbejdsliv -En undersøgelse af sammenhængen mellem partnervold og marginalisering på arbejdsmarkedet"*. Odense, Udgivet af Minister for Ligestilling af Servicestyrelsen og Arbejdsmarkedsstyrelsen. Downloadet 25.01.2024.
<https://sbst.dk/udgivelser/2009/voldsramte-kvinders-arbejdsliv>
<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://sbst.dk/media/11432/Voldsramte%20kvinders%20arbejdsliv.pdf>

Serviceloven, (2024): "Lov om social service" "Lovbekendtgørelse nr. 67 af 22/01/2024"
Retsinformation, Downloadet 20.03.2024. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/67>

Social- og Boligstyrelsen (2023): *"Undersøgelse om vold i nære relationer 2023" – " Udvalgte resultater fra spørgeskemaundersøgelse hos brugere af kvindekrisecentre, mandekrisecentre og ambulante tilbud til voldsudsatte personer"* Odense, Social- og Boligstyrelsen. Downloadet 05.01.2024. <https://sbst.dk/udgivelser/2023/undersogelse-om-vold-i-naere-relationer-2023>

Swanberg, J. E. & Macke, C (2006) „Intimate Partner Violence and the Workplace – Consequences and Disclosure” i Affilia: Journal of Women and Social Work, vol. 21 nr. 4, Thousand Oaks, Sage Publications. Downloadet 11.03.2024. <https://login.zorac.aub.aau.dk/login?url=https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0886109906292133>

Informanter

Der har været interview med informanter i disse organisationer.

Krisecenter 1

I dette krisecenter har der været interview med:

Krisecenter 1 (2024)

Krisecenter 2

I dette krisecenter har der været interview med:

Krisecenter 2 (2024)

Krisecenter 3

I dette krisecenter har der været interview med:

Krisecenter 3 leder (2024)

Krisecenter 3 socialrådgiver (2024)

Krisecenter 3 beboer 1 (2024)

Krisecenter 3 beboer 2 (2024)

Krisecenter 3 beboer 3 (2024)

Kommune 1

I denne kommune har der været interview med:

Jobcenter 1 (2024). Dette interview er foregået pr telefon.

Kommune 2

I denne kommune har der været interview med:

Jobcenter 2 (2024).

Kommune 3

I denne kommune har der været interview med:

Jobcenter 3 (2024).

Socialafdeling (2024)